

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Turismiosakond

Lisanna Soone

**SPORDITURISMI SIHTKOHA ARENDAMINE VILJANDI
LINNA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Tatjana Koor, MSc

Pärnu 2020

Soovitan suunata kaitsmisele

Tatjana Koor

/digiallkirjastatud/

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

Tiina Viin

/digiallkirjastatud/

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Lisanna Soone

/digiallkirjastatud/

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Sporditurism ja selle arendamine turismisihtkohas.....	7
1.1. Sporditurism ja selle mõju sihtkohale	7
1.2. Sporditurismi sihtkoha arendamine	13
2. Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha arendamine	21
2.1. Sporditurismi hetkeolukord Viljandi linnas ja uuringu korraldus	21
2.2. Uuringu tulemuste analüüs.....	30
2.3. Järeldused ja ettepanekud.....	45
Kokkuvõte	51
Viidatud allikad.....	54
Lisad.....	58
Lisa 1. Viljandi sporditaristu.....	58
Lisa 2. Intervjuu küsimused spordivaldkonna esindajatele.....	60
Lisa 3. Intervjuu küsimused turismivaldkonna esindajatele	61
Summary	62

SISSEJUHATUS

Tervise edendamine ja aktiivne eluviis on inimeste jaoks muutumas üha olulisemaks. Majanduse globaliseerumise tulemusel on sporditurismist kujunenud massifenomen ning sport on muutunud oluliseks faktoriks turismi sihtkoha pakkumistes. Sporditurism moodustab ülemaailmse turismisektori sissetulekutest 25% ning seda võib pidada üheks sihtkoha majanduse arendajaks, suurendades turistide osakaalu ja olles üheks oluliseks teguriks sihtkoha kuvandi loomisel. (Valls, Mota & Franco, 2019, lk 13)

Spordimaailma pideva arengu tulemusel on spordiüritustest, võistluspaikadest, sportlastest ja meeskondadest saanud omaette turismiatraktsioonid. Staarsportlastest on kujunenud kultuuri-, majanduse- ja meediapersoonid ning kuvandiloojad. Piirkondlikult tuntud spordimeeskondade ümber koguneb suur hulk kaasaelajaid, kes on valmis oma poolehoidu näitamiseks meeskonnaga kaasa reisima nii riigisiselt kui ka riigist välja (Higham, 2005, lk 5; Hinch & Higham, 2011, lk 90).

Megaüritustega kaasnev ülemaailmne meediakajastus ning positiivne mõju sihtkoha majandusele on olulised faktorid, miks riigid ja linnad soovivad võimalust spordisündmuse võõrustada. Seda ilmestab asjaolu, et andmebaasidesse kogutud toorandmete (*raw data*) põhjal on moodustatud sporditurismi indeks, mille abil võrreldakse riikide ja linnade sporditurismi ja -sündmuste korralduse taset ja potentsiaali. (UNWTO, 2016, lk 4)

Eesti riiklikus turismiarenduskavas on sporditurism, sealhulgas suurte spordisündmuste korraldamine, välja toodud kui oluline võimalus Eestit rahvusvaheliselt tutvustada, pikendada välituristide peatumist Eestis ja vähendada turismi hooajalisust (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013, lk 19). Eesti Spordikongressi spordipoliitika ettepanekute kogumisel prognoositi tippspordi kõrval liikumisharrastuse osakaalu

suurenemist. Välja on toodud nii tervislike eluviiside olulisem mõju kui töökorralduse muutumine ajas, mis jätab inimestele rohkem vaba aega tegelemaks spordiga. (Eesti Spordikongress, 2014, lk 6, 9, 11) Sport on muutumas järjest enam teenusepõhiseks avaldades suuremat mõju majandusele ning tuues juurde töökohti. Rahvusvahelise tähtsusega spordisündmuste korraldamiseks peetakse oluliseks arendada koostööd omavalitsuse, turismi- ja spordiarendajate vahel. (Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030, 2015)

Sportliku eluviisi populaarsemaks muutumisest annab aimu ka spordiregistri (Eesti Spordiregister, s.a.) statistika, mille kohaselt oli 2012. aastal Eestis registreeritud 2122 spordiobjekti, kuid 2020. aasta maikuuks on see arv tõusnud 3454-ni. Samuti on kasvanud harrastussportlaste arv – 2012. aastal oli Eestis erinevate spordiklubide peale kokku 130 839 harrastussportlast, sealjuures eraldi on välja toodud spordikoolide nimistuses 43 361 sportlast. 2020. aasta maikuu alguses oli statistika järgi Eesti spordiharrastajaid registreeritud 185 746, hõlmates spordiklubide ja -koolide näitajad.

Eestis asuva väikelinnana on Viljandi puhul oluline teistest sihtkohtadest eristuda ja meelitada juurde külastajaid, et elavdada turismi ka madalhooajal. Üheks võimaluseks on sporditurismi ja -sündmuste arendamine sihtkohas toomaks juurde spordituriste ja loomaks paremad tingimused ka kohalike elanike tervise edendamiseks. Lähtuvalt eelpool väljatoodud teema aktuaalsusest soovitakse antud tööga teada, kuidas arendada sporditurismi sihtkohta.

Töö eesmärk on esitada soovitused Viljandi turismi- ja sporditurismiasjalistele ning ürituskorraldajatele Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamiseks. Selleks peab autor välja uurima, millised on Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha tugevused ja nõrkused. Eesmärgi täitmiseks on seatud järgmised ülesanded:

- 1) tuginedes teaduslikele allikatele anda ülevaade sporditurismist ja selle mõjust sihtkohale ning sporditurismi sihtkoha arendamisest ja seda mõjutavatest teguritest;
- 2) anda ülevaade Viljandi linnas toimuvatest spordisündmustest, -rajatistest ning sporditurismi hetkeolukorrast;

- 3) valmistada ette ja viia läbi intervjuud turismi- ja sporditurismi asjalistega selgitamaks välja, milline on Viljandi kui sporditurismi sihtkoha tugevused, nõrkused ja arendamise võimalused;
- 4) analüüsida uuringu tulemusi;
- 5) esitada järeldused ja ettepanekud Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha arendamiseks Viljandi Linnavalitsuse avalike suhete ja turismiametile, turismiarendajatele, ürituskorraldajatele ja sporditurismi asjalistele.

Lõputöö koostamisel on kasutatud teemakohaseid teaduslikke raamatuid, teadusartikleid, internetiallikaid ning uuringuid, millest olulisimate autoriteks on Valls, Mota, Franco, Hinch, Higham, Gibson, Jeong, Kim ja Yu. Lisaks on kajastatud infot Maailma Turismiorganisatsiooni (UNWTO) andmetest ning Viljandi linna ja Viljandi Spordiliidu arengukavadest. Töö on jaotatud kahte peatükki, millest esimene kajastab sporditurismi, selle mõju sihtkohale ning sporditurismi sihtkoha arendamist. Teine peatükk keskendub Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha hetkeolukorrale ja arendamise võimalustele. Töö juurde kuulub kolm lisa, millest esimene on Viljandi sporditaristu nimekiri ja teised kaks kasutatud töövahendid intervjuude läbiviimisel. Lisadele järgneb käesoleva lõputöö ingliskeelne kokkuvõte.

1. SPORDITURISM JA SELLE ARENDAMINE TURISMISIHTKOHAS

1.1. Sporditurism ja selle mõju sihtkohale

Uurimaks sporditurismi sihtkoha arendamise võimalusi käsitleb autor esmalt sporditurismi mõistet ning selle mõju sihtkohale. Autor toob alapeatükis välja sporditurismi erinevad liigitused, kirjeldab spordituriste ning nende vajadusi ja olulisimaid tegureid sihtkoha valikul ning toob välja sporditurismi võimaliku mõju sihtkohale.

Higham (2005, lk 7, 8) on välja toonud Standeven ja De Knop'i sporditurismi definitsiooni, mille järgi kodu- ja töökohast reisitakse eemale ärilistel või mittemajanduslikel spordiga seotud põhjustel. Sealjuures jaotatakse sporditurism aktiivseteks ja passiivseteks vormideks, mis võib toimuda organiseeritult või juhusliku tegevusena. Gammon ja Robinson (2003, lk 21, 22) toovad sporditurismi defineerides esile probleemi, et sporti ja turismi vaadeldakse tihti kui kaht eraldiseisvat aspekti, mistõttu on raske piiritleda, millal moodustub kahe valdkonna vahel tekkinud seostest ühtekokku sporditurism. Ka Weed (2006, lk 2) on seisukohal, et sporditurismi defineerides lähtutakse tihti spordi ja turismi mõistete ühildamisest ja seeläbi ei anta edasi sporditurismi kui ühtse terviku fenomeni.

Gammon ja Robinson (2003, lk 21, 22) eristavad sporditurismi ja turismisporti ning selgitavad, et sellest sõltuvalt võivad eristuda ka uuringute tulemused, kui analüüsitakse valdkonna turunduslikke, majanduslikke, sotsioloogilisi ja psühholoogilisi aspekte. Nende selgituse järgi on sporditurismi puhul reisi esmaseks põhjuseks aktiivne või passiivne osavõtt spordiga seotud tegevustes ning turism on sealjuures sekundaarse

tähtsusega. Seevastu turismispordi puhul on reisil muu eesmärk, kuid sekundaarselt osaletakse ka spordiga seotud tegevustes.

Weed (2006, lk 2, 3) toob eelneva käsitluse puhul vastuargumendina välja, et võrreldes spordi ja turismi osakaalu, lähtutakse taaskord kahe eraldiseisva valdkonna ühildamisest, mitte sporditurismist kui tervikust. Ta selgitab, et kuigi on oluline tunda nii spordi kui turismi olemust, siis sporditurism ei peaks olema kahe summa, vaid sümbioos nende ühistest teguritest – inimesest, tegevusest ja kohast.

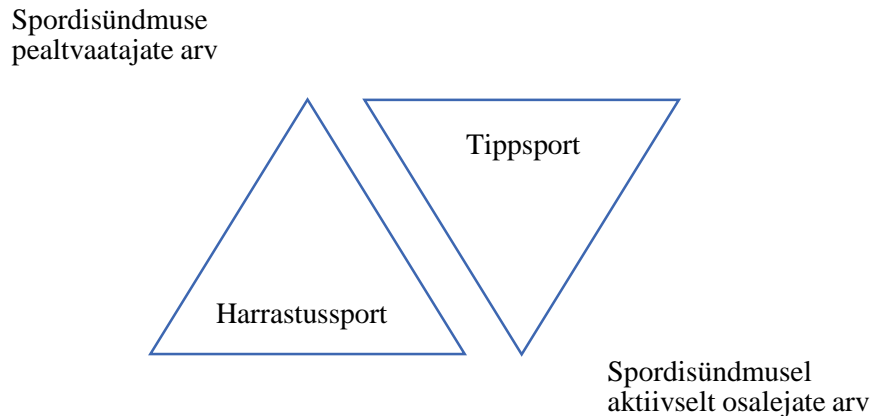
Sporditurism on heterogeense olekuga ning kaasab väga erinevate huvide ja eesmärkidega isikuid (Higham, 2005, lk 7). Reisieesmärkidest lähtuvalt on sporditurismi liigitatud mitmel erineval moel. Gibson (2006, lk 12) on sporditurismi jaganud kolmeks: aktiivne, nostalgiline, ürituspõhine. Aktiivse sporditurismi alla koonduvad kõik sportlikes tegevustes füüsiliselt osalevad spordituristid, kes on reisinud sihtkohta selleks, et võistelda või end treeningutel arendada. Siinkohal on oluline aktiivset spordituristi mitte segamini ajada näiteks aktiivse osalemisega spordisündmuste korraldamisel (Hinch & Higham, 2011, lk 42).

Nostalgia turismi puhul ei toimu sportlikku tegevust, vaid eesmärk on külastatada turisti jaoks olulisi spordiga seotud sihtkohti või atraktsioone. Eesmärk võib olla ka sentimentaalne külastamaks üritust või paika, mis on varasemalt jätanud sügava mälestuse või millega seosneb isiklik ühtekuuluvustunne. Sellesse gruppi kuuluvad turistid, kes külastavad spordirajatisi, muuseume või spordikuulsustega seotud atraktsioone. Ürituspõhine sporditurism koondab reisimist erineva suurusega spordisündmustel osalemise eesmärgil, kuid fookus on suunatud passiivsetele spordituristidele, kes osalevad suursündmustel pealtvaatajatena. (Gibson, 2006, lk 13, 51)

Hinch ja Higham (2004, lk 44, 45) toovad seevastu oma käsitluses välja, et ürituspõhise sporditurismi puhul keskendutakse liialt vaid passiivsetele turistidele. Nad selgitavad, et seetõttu jäävad liialt tahaplaanile harrastusspordiüritused, millel on suur arv aktiivseid osalejaid. Tippspordiüritustel võib osaleda küll suur hulk pealtvaatajaid, kes soovivad näha oma ala professionaalide sooritusi, aga samas on aktiivselt osalejate arv väike, kaasatud on vaid kindla spordiala tipptegijad. Seevastu harrastusspordiüritustel on olukord vastupidine. Nad selgitavad, et harrastussport ei meelita küll kohale palju

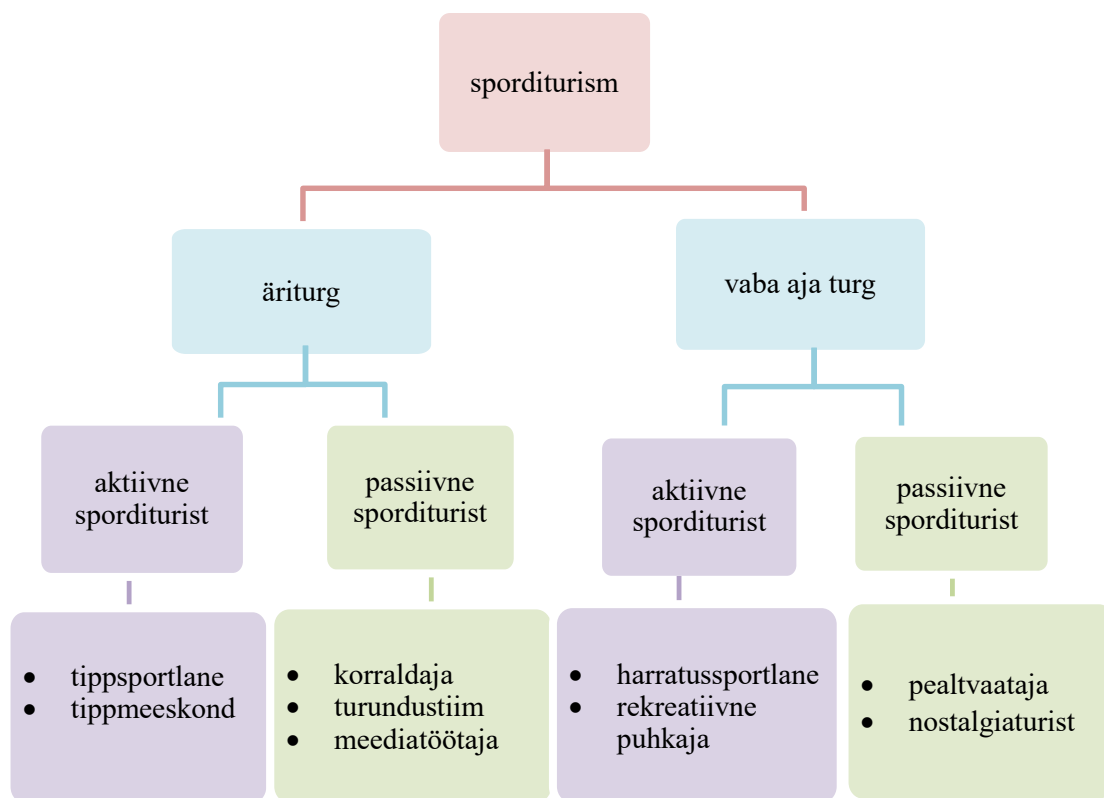
pealtvaatajaid, kuid seevastu suure arvu osalejaid. Alljärgnev joonis 1 illustreerib osalejate ja pealtvaatajate arvu suhet tipp- ja harrastusspordivõistlustel.

Joonis nr 1 . Eliit- ja harrastusspordivõistluste spordituristide osakaal (Hinch & Higham, 2004, lk 45)

Üha enam soovivad sündmuskorraldajad kaasata oma üritustele võimalikult suurt sihtgruppi ning seeläbi hāgustuvad sporditurismi liigid, sealhulgas nostalgia, ürituspõhise ja aktiivse sporditurismi piirid (Hinch & Higham, 2011, lk 52). Seetõttu on hea tunda ka teisi käsitlusi ning üheks võimaluseks on lähtuda sellest, kas spordituristi eesmärgid on majanduslikud või mitte. Higham (2005, lk 7, 8, 21) jaotab sporditurismi vastavalt reisi eesmärkidele kaheks turuks: ärireisid ja vaba aeg. Äriturg on ajendatud professionaalsetest eesmärkidest, tööülesannetest või majanduslikest huvidest. Siia alla kuuluvad järgmised spordituristid: professionaalsed spordimeeskonnad, eliitsportlased, meedia esindajad, spordiürituste korraldus- ja turundusmeeskonnad.

Vaba aja turul on eesmärgid mittemajanduslikud, inimesed reisivad seoses sooviga tegeleda aktiivselt spordiga või elades kaasa võistlusi vaadates. Sellesse gruppi kuuluvad järgmised spordituristid: harrastussportlased, rekreatiivsed puhkajad ning spordisündmuste pealtvaatajad. (Higham, 2005, lk 21) Eelnevat teooriat analüüsid on autor koostanud alljärgneva joonise 2, kus on välja toonud ühe võimaluse spordituristide liigitamiseks. Liigituses jagatakse sporditurism kaheks, vaba aja turuks ja ärituruks ning need omakorda aktiivseteks ja passiivseteks osalejateks.

Joonis 2. Spordituristide liigitused. Autori koostatud Higham, 2005, lk 7, 8, 21; Gibson, 2006, lk 12, 13, 51; Hinch & Higham, 2011, lk 42 põhjal.

Spordiürituste külastajal ei pruugi alati esmaseks eesmärgiks olla sündmus ise, vaid võistluspaiga kultuuri- ja traditsioonipärand, pakutav eksklusiivsus või suursündmusel toimuvad ärilised toimingud (Hinch & Higham, 2011, lk 52). Üheks näiteks on luksust otsivad spordituristid, kelle reisi olulisimaks teguriks on eksklusiivsete teenuste olemasolu kaasates sealjuures nii passiivseid kui erineva tasemega aktiivseid spordituriste (Perić, 2010, lk 205).

Uue trendina on populaarseks kujunenud massispordiüritused, mis meelitavad hulgaliselt aktiivseid osalejaid ning oluline on asjaolu, et kaasatud on üheskoos nii harrastus- kui tipptasemel sportlased. Hoogustunud on ka heategevusliku eesmärgiga sporditurism, mis kaasab kuulsaid sportlasi, kes läbivad sihtkohas erinevaid füüsilisi väljakutseid, et koguda

annetusi ja tuua tähelepanu ühiskonna kitsaskohtadele vastavates reisi piirkondades. (UNWTO, 2016, lk 3).

Uurides Madeira sporditurismi ja -sündmusi on Valls, Mota ja Franco (Valls, *et al.*, 2019, lk 15, 17) oma analüüsis välja toonud, et Euroopa sporditurismi turg ei ole viimase kümne aasta jooksul oluliselt muutunud, kuid kasvanud on inimeste sportlik aktiivsus. Euroopa turu puhul peavad nad eelistatuks keskmise ja väikese suurusega spordiüritusi. Nende uuringus on võrreldud ranna- ja päikeseturismi sporditurismiga, kus peamiseks erisuseks peetakse viimase jätkusuutlikkust ning ligi 6% kõrgemaid päevaseid kulutusi.

Spordituristid külastavad oma reisel erinevaid teenusepakkujaid tuues sealhulgas tulu majutus- ja transporditeetvõtetele ja suurendades sihtkoha müügitgevust. Samuti teenib piirkond spordiürituste tasudest, näiteks piletimüügit, reklaamilt ja teleülekanne õiguste müügit. Saadud tulu on panuseks kohalikus maksusüsteemis, mis annab omakorda võimaluse investeerida tehnoloogia arengusse, spordiorganisatsioonide tegevusse, spordirajatiste hooldamisse ja arendamisesse. Suurenenud võimalused ja nõudlus panevad aluse infrastruktuuri ja transporditeenuste arendamisele ning samaaegselt toimub pidev tehniline innovatsioon. (Valls, *et al.*, 2019, lk 14, 16; UNWTO, 2016, lk 4)

Maailma Turismiorganisatsioon (UNWTO, 2016, lk 1) tõi 2016. aastal välja, et Austraalias ja paiguti Uus-Meremaal on sporditurism turismimajanduse kogutulust moodustanud kuni 55%. Majanduslike hüvede kõrval võivad sporditurismi arendamisel ja spordisündmuste korraldamisel pikas perspektiivis sihtkohale veelgi olulisemaks kujuneda sotsiaalsed hüved ja tugevnenud kuvand. 2017. aastal läbiviidud sporditurismi uuringus (Cheung, *et al.*, 2017, lk 8) vaadeldi spordituriste, kes olid kahe aasta jooksul võtnud osa neljast suurest rahvusvahelisest spordisündmusest Hong Kongis. Uuriti nelja peamist teemat: spordituristide demograafiline informatsioon, kulutused ja tarbimismustrid, reisikogemus ja rahulolu ning kuidas tajuvad turistid Hong Kongi kui turismisihtkohta. Saadud tulemustest selgus, et nii majanduslikel põhjustel kui kuvandi loomise eesmärgil on rahvusvaheliste suurürituste korraldamine sihtkohale positiivse mõjuga.

Suured spordisündmused tõmbavad piirkonnale tähelepanu ning suurendavad huvi piirkonna vastu. Sihtkoha turundajad kasutavad hoolikalt valitud spordisündmuse üha enam selleks, et sihtkoha kuvandile lisaväärtust luua. Läbi reklaami, meediakajastuse ja suust-suhu turunduse tuuakse piirkonnale tähelepanu juba enne ürituse toimumist, selle ajal ning ka tagantjärgi. (Gibson, 2006, lk 87)

Lisaks turismisektorile kaasatakse teenuseid pakkuvaid ettevõtjaid ning arenevad välja turundusplatvormid, mille kaudu luuakse sihtkohale tugevam kuvand ning meelitatakse rohkem turiste. Kohalike elanike spordisündmustesse kaasamine paneb neid rohkem väärtustama aktiivset eluviisi ning suurendab kogukonna ühtekuuluvustunnet. Tugevneb rahvuslik identiteet ja kodanikuuhkus. Rahvusvaheliste sündmuste korral tugevnevad kultuuridevahelised sidemed ning kasvab globaalne teadlikkus. See võib omakorda positiivselt mõjuda inimõiguste arendamisele. (Valls, *et al.*, 2019, lk 14, 16; UNWTO, 2016, lk 4; Cheung, Lo, Mak, Fan, 2017, lk 6) Tuginedes eelnevale teooriale on autor koostanud järgneva joonise 3, mis kajastab sporditurismi ja -sündmuste korraldamise positiivset mõjust sihtkohale.

Joonis 3. Sporditurismi positiivsed mõjud sihtkohale. Autori koostatud Valls, *et al.*, 2019, lk 14, 16; UNWTO, 2016, lk 4; Cheung, *et al.*, 2017, lk 6 põhjal.

Positiivse mõju kõrval on oluline teada ka võimalikku negatiivset mõju, mis sihtkohale avalduda võib, seda eelkõige suursündmuste korraldamisel, mil sihtkohta saabub korraga

palju turiste. Tuginedes Barker'i, Page'i ja Meyer'i teooriale (viidatud Valls, *et al*, 2019, lk 16 vahendusel) ongi sihtkoha jaoks üheks suurimaks probleemiks suursündmustele saabuv suur rahvahulk. Ülerahvastatus võib omakorda kaasa tuua probleemi turvalisuse ja esmaabi tagamisel, seda eriti arvestades asjaolu, et sündmuste ajal võib sihtkohas olla liiklus ümber korraldatud ning esinda võivad liiklusummikud. Samuti võivad rahvamassidega kaasnedu probleemid suurenenud jäätmekoguste ja nende käitlemisega.

Gao, Heere, Todd ja Mihalik (2020, lk 147, 152, 153) viisid läbi uuringu 2019. aastal Hiinas toimunud korvpalli maailmameistrivõistluste mõjudest. Intervjuuerides erinevaid osapooli selgus uuringust vasturääkivus oodatud mõjust sihtkohale. Kuigi võistluse olulisima hüvena toodi välja rahva tervise ja laste sportimisvõimaluste paremine, sooviti samas arendada eliitkorvpalli. Seetõttu on arendustegevustes oht konflikti tekkimiseks, kuna esimesel juhul soovitakse ressursid suunata suurele rahvahulgale sobivate sportimisvõimaluste arendamiseks, teisel juhul väikesele grupile eliitingimuste loomiseks.

Sporditurism on muutumas üha olulisemaks turismivormiks kaasates nii aktiivseid kui passiivseid spordituriste. Suuri spordisündmusi kasutatakse üha enam sihtkoha kuvandi loomiseks. Sporditurismil võib sihtkohale olla nii majanduslikke kui sotsiaalseid mõjusid – elavneb turism ja majandus, areneb taristu ning seeläbi suureneb ka kohaliku kogukonna aktiivsus ja ühtsustunne.

1.2. Sporditurismi sihtkoha arendamine

Sporditurismi sihtkoha arendamisel on oluline arvestada spordituristide ootustega ning samas tunda sihtkoha eripärasid. Käesolevas alapeatükis toob autor esile olulisemad sporditurismi sihtkoha ressursid ja nende arendamivõimalused, samuti spordituristide reisieesmärkidest lähtuvad ootused sihtkohale.

Turismisihtkoht on külastajale ööbimist võimaldav füüsiline ruum, millel võib olla administratiivne ja/või analüütiline piir. Turismisihtkoht on kogum teenustest, toodetest, tegevustest ja kogemustest, mida külastajale pakutakse. Mida rohkem osapooli on võrgustikku kaasatud, seda suuremaks kujunevad sihtkoha piirid. Sihtkoha kuvand ja

identiteet võivad oluliselt mõjutada sihtkoha konkurentsivõimet. (World Tourism Organization, 2019, lk 14)

Sihtkohavalikul on oluline roll tõuke- ja tõmbeteguritel, mis ajendavad reisiotsuseid tegema. Tõuketegurid on psühholoogilised ja lähtuvad individuaalsetest eripäradest ja soovidest ja võimalustest. Määravaks võivad kujuneda inimese huvid ja motivatsioon reisimiseks, tema varasemad kogemused, ajalised piirangud ning majanduslikud võimalused. Tõmbeteguriteks on sihtkohale omapärased kultuurilised faktorid nagu kuvand ja turundus, samuti teenuste hind. (Kim, 2013, lk 1; Higham, 2005, lk 21)

Sporditurismi sihtkoha arendamiseks on vaja tunda antud turgu ehk mõista spordituristide erinevaid liigitusi (vt joonis 2, lk 9) ja seda, mis motiveerib reisile minema. (Hinch & Higham, 2011, lk 22, 35). Spordituristide puhul on peamiseks reisimise põhjusteks (UNWTO, 2016, lk 2, 3):

- aktiivne osavõtt spordis või spordiüritusel;
- enese sportlik arendamine või suurema koormusega treening;
- spordiüritustel osalemine pealtvaatajana, korraldajana või toetamaks oma lemmikut meeskonda, spordiala, üritust;
- külastamiseks kohti, mis on ajalooliselt või kultuuriliselt seotud spordi või spordilegendidega;
- parendamiseks oma tervislikku seisundit ja heaolu läbi sportliku aktiivsuse.

Turismisihtkohad erinevad vastavalt pakutavatele teenustele ja olemasolevatele ressurssidele, mis jagunevad looduslikeks ja tehisliseks. Olulisimateks ressurssideks on infrastruktuur, arendatud teenused, atraktsioonid ja infokanalid. Sihtkoha spordiressurssideks on erinevad võistlus- ja treeningpaigad, sporditeadus ja spordimeditsiini teenused. Mõneti erinevad kohaliku kogukonna tasemel spordiressursid, kuhu kuuluvad spordiklubide teenused, kogukonna abiga loodud tervise- ja rattarajad ning rekreatiivsed munitsipaalteenused. (Higham, 2005, lk 7, 8, 17, 18)

Sporditurismi sihtkoha ja selle spordisündmuste arendamiseks on oluline kaardistada sihtkohta külastavate spordituristide rahulolu sihtkoha füüsilise keskkonnaga ning spordisündmuse kvaliteediga ja saadud kogemusega. On oluline uurida, kas turistil on

tekinud korduvkülastuse soov ning kas ta soovitaks sihtkohta teistelegi. (Jeong, Kim & Yu, 2019, lk 11) Kuigi nii suust-suhu turundus kui massimeedia avaldavad olulist mõju sihtkoha kuvandile ja turisti reisiotsustele ja reisiharjumuste tekkele, on just esimesel olulisem roll sihtkoha kuvandi kujunemisel ja turistide sihtkoha valikul ning reisiharjumuste tekkel. Suust-suhu turunduse tugevuseks peetakse usaldusväärset ning turistide jaoks on see oluline võimalus vähendada reisimise riske. (Jalilvand, 2017, lk 159)

Mugav ligipääs sihtkohale ja infrastruktuuri kvaliteet määravad suures osas reisi maksumuse ja mugavuse. Aktiivse turisti jaoks on olulised kaugus suurematest tõmbekeskustest ning kodupaigast, majutus- ja sporditeenuste kvaliteet ning mugavad transpordiühendused. Samuti on olulised kliima, maastik ja ajalugu, millest viimane on määravaks faktoriks eelkõige nostalgiatouristide puhul. (Higham, 2005, lk 26, 27, 28, 29) Lähtuvalt sellest, kas spordituristi reisi eesmärk on füüsiline areng, sportliku vaba aja veetmine või spordisündmuste ja -atraktsioonide külastamine jagunevad spordituristide ootused sihtkohale Maier'i ja Weber'i (viidatud Hinch & Higham, 2011, lk 35 vahendusel) põhjal järgmiselt:

- tippsportlased – eesmärgiks efektiivne sportlik areng, oluline on mugav ligipääs võistluspaikadele, kvaliteetsed treeningvõimalused, füsioteraapia kättesaadavus, eritingimused majutus- ja toitlustusteenusele;
- massisportlased – eesmärgiks tervise edendamine ja füüsilise vormi hoidmine, oluline on mugav ligipääs puhkusepiirkonnale ja kvaliteetsed sportimistingimused;
- harrastussportlased – vähemnõudlikud sportimistingimused ja vähemambitsioonikad sportlikud eesmärgid, otsitakse vaheldust vaba aja veetmiseks, olulised on sihtkohas pakutavad turismi- ja meelelahutusteenused;
- passiivsed spordituristid – eesmärgiks osalemine spordisündmusel pealtvaataja, korraldaja, meeskonnaliikme või reporterina ja/või spordirajatiste ja -atraktsioonide külastamine, sealjuures ei osale sportlikes tegevustes aktiivselt, oluline on kvaliteetne taristu suurte spordisündmustel.

Kui võrrelda ressursse väikestes sihtkohtades ja suurtes turismikeskustes, selgub, et esimese võimalused meelitavad enim aktiivseid ja teise omad passiivseid spordituriste. Väikeste sihtkohtade puhul on sporditurism tihti ressursipõhine kujunedes lähtuvalt

sellest, millised looduslikud tingimused piirkonnas esinevad. Fookus on aktiivsetel spordituristidel. Nõrkuseks on tõmbekeskuste ja turismiattraksioonide kaugus ning turismiinfrastruktuuri ja -teenuste kvaliteet. Põhiliseks väljakutseks on tagada looduskeskkonnas kvaliteetsed sportimisvõimalused ja neile mugav ligipääs. (Hinch & Higham, 2011, lk 98; Higham, 2005, lk 19)

Seevastu suurte keskuste nõrkuseks on uute väljundite arendamise vähesed võimalused sporditurismi arendamiseks. Kitsastes linnatingimustes otsitakse pidevalt uusi võimalusi ja innovaatilisi lahendusi spordialade varieeruvuse suurendamiseks – kasutatakse tavapäratuid tingimusi ning arendatakse hübriidalasid, näiteks rattapolo ja tänavagolf. (UNWTO, 2016, lk 4) Suurte sihtkohtade võimsad spordiareenid, läheduses asuvad majutusasutused ja meelelahutusteenused ning turismiattraksioonid suunavad fookuse suurtele spordisündmustele osalema tulnud passiivsetele spordituristidele (Hinch & Higham, 2011, lk 98; Higham, 2005, lk 17, 18).

Valls, Mota ja Franco (2019, lk 15) toovad välja, et konkurentsivõimelise sündmuse korraldamiseks vajaminevad majanduslikud ressursid pärinevad üldiselt kolmest allikast. Oluliseks partneriks on ettevõtjad, kes toetavad läbi reklaami, sponsorluse ja meediakajastuslepingute, lisaks avaliku sektori rahastus ning sündmuse enda tulud piletimüügit ja erinevatelt tasudelt. Nad nendivad, et paljud spordiüritused on siiani Euroopas korraldatud vabatahtlike abiga, kuid üha suurenevas konkurentsisis ja eriti spordituristide meelitamiseks on sihtkohtadel oluline kasutada professionaalseid korraldusmeeskondi, et tagada ürituse kvaliteet.

Ka Jeong, Kim ja Yu (2019, lk 11) rõhutavad spordisündmuste professionaalse korralduse olulisust tagamaks osaleja rahulolu ja selle määravat rolli korduvkülastuste tagamisel. Sealjuures toonitavad nad kaasatud meeskonna ja vabatahtlike koolitamise vajadust ja toovad ettepanekuna esile, et sündmuskorraldusse saab kaasata turismi-, turundus- ja spordivaldkonna üliõpilasi, kes oleks vabatahtlikuna abis võistluste läbiviimisel, kuid samas saaksid praktiseerida oma teadmisi vastavates valdkondades sündmuse arendamisel. Füüsilise keskkonna arendamiseks peavad nad oluliseks, et korraldaja keskenduks sündmuse turvalisuse tagamisele ning hoolitseks selle eest, et rajatud tingimused oleksid sanitaarsed ja puhtad.

Sihtkoha arendajad peavad julgustama kogemuspõhise suust-suhu turunduse arengut ning leidma innovaatilisi lahendusi selle edendamiseks. Üheks võimaluseks on meedia kasutamine suust-suhu turundamise arendamiseks. (Jalilvand, 2017, lk 159) Jeong, Kim ja Yu (2019, lk 10, 11) toovad oma uuringu tulemustes esile, et varasemas teoorias on sporditurismi arendamisel liialt keskendutud sihtkoha kuvandile ja turisti rahulolule. Nad peavad oluliseks, et senisest enam keskendutaks ka spordisündmuste kvaliteedi tõstmisele ning spordituristi ja sihtkoha vahelise emotsionaalse sideme loomisele. Nad selgitavad, et positiivne kogemus ja mälestus loovad ühtekuuluvustunde sihtkohaga. Seeläbi areneb käitumismuster, mis mõjutab spordituristi sihtkohavalikuid ning tekitab soovi sihtkohta korduvkülastada. Lisaks jagab sporditurist oma positiivset kogemust teistega ning areneb suust-suhu turundus.

Higham'i teooria (2005, lk 5) toob esile, et spordile on tekkinud mõjuvõimas kuvand ja spordiga seotud isikute esiletõstmine nii riiklikus kui rahvusvahelises meedias on muutunud oluliseks vahendiks ka sihtkohtade turundamisel. Jeong, Kim ja Yu (2019, lk 11) peavad seetõttu oluliseks ka tippportlase kaasamist spordisündmuse korraldusse. Nad selgitavad, et tuntud sportlase osalemine võistlusel on oluliseks kvaliteedimärgiks ning võib sihtkohta meelitada teisi spordituriste.

Selleks, et ürituse toimumisest kohalikule kogukonnale võimalikult palju kasu tuua, on oluline, et valitsus ja ürituste korraldajad oleksid ettenägelikud ja oskaksid toime tulla ökonoomilise, sotsiaalse ning keskkondliku mõjuga (Cheung, *et al.*, 2017, lk 6). Gao, Heere, Todd ja Mihalik (2020, lk 147, 152, 153) selgitavad oma uuringus, et suurte spordisündmuste sotsiaalsete mõjude realiseerumiseks on oluline nende strateegiline juhtimine ja kooskõlastamine erinevate osapoolte vahel. Lisaks majanduslikule heaolule on vaja rohkem tähelepanu suunata sotsiaalse ja keskkondliku heaolu ja elukvaliteedi kasvatamisele: uute töökohtade loomine, palgatasemete tõus, kogukonnale rohealade loomine, sportlike eluviiside võimaldamine ning innovatsioon. (Valls, *et al.*, 2019, lk 16)

Turismi jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb järjepidevalt arvestada nii majanduslike, sotsiaalsete kui kultuuriliste ja keskkondlike teguritega. Selleks, et vähendada turismi ja selle arendustegevuse negatiivset mõju sihtkohale, on oluline, et ressursse kasutataks optimaalselt. Seeläbi on võimalik arendustegevuse positiivset mõju ja tulu kasutada

sihtkoha ja selle kogukonna sotsiaalse, majandusliku ning looduse jätkusuutlikuse tagamiseks. (Chirilă, D., Chirilă, M. & Sîrbulescu, 2018, lk 191, 198)

Sihtkoha tuntust oluliselt mõjutavate suurte megaürituste korraldamisel on kestva positiivse mõju tagamiseks oluline kaasata korraldustegevustesse kõik mõjutatud osapooled ja luua ürituse ümber võimalikult suur toetajaskond, kes jagab ühtset visiooni. Tuleb leida võimalusi, kuidas kaasata kogukonda ja pakkuda innovaatilisi lahendusi, mis kooskõlastuks elanike väärtustega ning vähendaks sündmuse negatiivset mõju keskkonnale ja sihtkoha majandusele. Tokyo olümpiamängude planeerimisel kaasati partnerina koolilapsed, kes osalesid ürituse maskoti valimisel ning seeläbi populariseeriti sündmust nii laste kui nende perede seas. Samuti planeeriti võistluse medalite tootmisel taaskasutada vanu nutitelefone, et rõhutada kaasaegset keskkonnasõbralikku suhtumist. (Kolotouchkina, 2018, lk 45, 52, 53)

Valls, Mota ja Franco (2019, lk 17) on turismisihtkoha kuvandit samastanud vihmavarjuga, mis kaitseb selle paiga kõige tähtsamaid komponente. Sihtkoha kuvand mõjutab oluliselt turismisihtkoha arendamist ja turundamist. Kuvandit mõjutavad paljud erinevad faktorid nagu asukohast tulenevad eripärad, elatustase, sihtkoha ressursid, infra- ja superstruktuuri arengutase. Samuti loovad kuvandit inimeste endi teadmised, uskumused ja arvamused sihtkohast. (Saatçı, 2020, lk 24, 33)

Kuna sporditurism on muutunud sihtkohtade jaoks üha atraktiivsemaks väljundiks, on teistest eristumine üha keerulisemaks väljakutseks sihtkohtade arendajate jaoks (UNWTO, 2016, lk 4). Just väiksemate sporditurismi sihtkohtade puhul on seega oluline suunata arendustegevuse fookus olemasolevate eeliste ja tugevuste arendamisesse, mitte hulgaliste erinevate võimaluste pakkumisse. Keskendudes olemasolevatele tugevatele spordialadele saab seeläbi eristuda teistest sihtkohtadest pakkudes kindlale sihtgrupile kvaliteetsemat teenust ning tugevada sihtkoha kuvandit. (Hinch & Higham, 2011, lk 98)

Sporditaristu arendamisel võib kujuneda probleemiks asjaolu, et vajalikud investeeringud on suured, kuid nende tõhusust ja majanduslikku õigustust on kohati raske hinnata (UNWTO, 2016, lk 5). Seetõttu on ka sporditurismi teenuste arendamisel oluline arvestada piirkonnale omapäraste looduslike tingimustega, mis loovad eelise teiste sihtkohtade ees ja kujundavad asukohapõhise hierarhia. Tekib olukord, kus vastavalt

kohalikele kliimatilistele või looduslikele teguritele suudab üks sihtkoht konkreetset teenust pakkuda teistest kvaliteetsemalt. (Higham, 2005, lk 7, 8)

Digitaalse revolutsiooni tulemusel on arendustegevuseks vajalik info kergemini kättesaadav. Suurandmeid töödeldes on võimalik sporditurismi kui kasvavat turismisektorit sisukamalt uurida ja analüüsida. Seeläbi saab pakkuda innovatiivsemaid lahendusi spordirajatiste ja infrastruktuuri arendamisel, teenuste disainimisel, ürituste korraldamisel ja kasumlikkuse analüüsimisel. (Valls, Mota, Franco, 2019, lk 13)

Sihtkoha konkurentsivõime arendamisel ja investeringute planeerimisel tuleb lähtuda turismi sihtkoha arenguetapist. Tuleb arvestada, et konkurentsieelise tekitamine ei ole otseses seoses ainult tehtavate investeringute suurusega. Suured investeringud ei too esile loodus- ja kultuuriressursse, kui arendustegevus ei ole strateegiliselt planeeritud ja sihtkoha vajadusi arvestav. Vähem arenenud sihtkohtade puhul on vaja teha investeringuid tugiteenuste ja taristu arendamiseks. Samas arenenumad sihtkohad vajavad pigem ressursse sihtkoha juhtimiseks, strateegiliseks arendamiseks ja mitmekesiste atraksioonide loomiseks. (Vieira, Hoffmann & Alberton, 2018, lk 913)

On oluline mõista, et tänu suurele kandepinnale ja erinevatele vormidele saab sporditurism avaldada positiivset ja jätkusuutlikku mõju nii suurtes kui väiksemates piirkondades ning seetõttu ei peaks sporditurismi arendamine olema vaid suurte keskuste eesmärk (UNWTO, 2016, lk 4). Turismi sihtkoha konkurentsieeliste uuringus on Lo, Mohamad, Chin ja Ramayah (2017, lk 769, 770) välja toonud, et turistide vaatenurgast on olulisteks konkurentsieelisteks sihtkohta looduslike ressursside kvaliteet, samuti kultuuripärand ja tähtsündmused, seda eriti väljaspool suuri turismikeskusi.

Selleks, et sporditurismi sihtkoha arendamine oleks edukas, peab see olema kooskõlas piirkonna turismivaldkonna arenguplaanidega ning kaasama sealjuures nii spordi-, turismi- kui kultuuriressursse (UNWTO, 2016, lk 5). Sihtkoha arendamisel on oluline lähtuda aeglase turismi põhimõtetest tehes jätkusuutlikke ja keskkonnasõbralikke otsuseid. Seeläbi on võimalik ka sihtkoha kuvandit kujundada tänapäeval oluliste väärtuste järgi. (Valls, Mota & Franco, 2019, lk 17)

Sporditurismi sihtkoha arendamiseks on oluline arvestada tegureid, mille põhjal spordituristid oma sihtkohavalikuid teevad. Sõltuvalt sellest, kas spordituristi eesmärgiks on võistlustel osalemine, enese füüsiline arendamine või spordisündmuste ja -atraktsioonide külastamine võivad ootused sihtkohale erineda. Sihtkohta arendades on oluline jätkusuutlik lähenemine ning sihtkohale omaste erisuste ja eeliste väljatoomine.

2. VILJANDI LINNA KUI SPORDITURISMI SIHTKOHA ARENDAMINE

2.1. Sporditurismi hetkeolukord Viljandi linnas ja uuringu korraldus

Kvaliteetsete ja mitmekülgsete sportimistingimuste tagamine ja edukate spordisündmuste korraldamine on vajalik nii kohalike elanike kui külastajate jaoks. Kaardistades sihtkoha tugevused ja nõrkused on võimalik planeerida sihtkoha arendamist vastavalt soovitud sihtgrupi ootustele. Järgnevalt on autor välja toonud olulised suunad turismi, sealhulgas sporditurismi arendamisel, nii Eestis kui Viljandi linnas. Samuti on kajastatud olulisemad arengusuunad spordi arendamisel ning spordirajatised ja -sündmused Viljandi linnas. Allikatena on autor kasutanud kohaliku omavalitsuse, Spordikeskuse ja Spordiliidu arengukavasid ja Eesti Spordiregistrit.

Eesti riiklik turismiarengukava aastateks 2014–2020 (Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, 2013, lk 4, 19) toob välja riigi põhilised turismivormide arengusuunad: linna-, kultuuri-, tervise-, loodus- ja mereturism. Sihtgruppidest on esile toodud keskendumine peredele ning konverentsi- ja ärituristidele. Sporditurism on kajastatud ühe osana kultuuriturismist ja suurte spordisündmuste korraldamist peetakse oluliseks turismi hooajalisuse vähendamisel ning välituristide Eestisse meelitamiseks ja nende reisi kestuse pikendamiseks. Samuti nähakse suurte spordisündmuste korraldamist kui võimalust Eestit välisriikidele tutvustada.

Aastani 2030 välja töötatud Eesti spordipoliitika põhialustes on esile toodud spordi teenustepõhine arendamine, kus spordil on positiivne mõju riigi majandusele ja tööhõivele. Välja on toodud avaliku sektori ja spordiorganisatsioonide edukas koostöö, kus esimese rolliks on vajalike tingimuste loomine ning teisel tegevuste organiseerimine

ja osalejate kaasamine. Samuti on mainitud spordi-, turismi- ja reklaamiettevõtjate koostöö olulisust rahvusvaheliste spordisündmuste korraldamisel. (Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030, 2015)

Eesti spordiliikumise tugevusteks peetakse traditsioone, kogemustega sündmuskorraldust ja aktiivset eestvedamist ning tuntud sportlaste saavutusi ja eeskujut. Samuti on kasvamas tervisliku eluviisi populaarsus ning seeläbi ka harrastusspordi ja rahvaspordiürituste osakaal ning spordi, sealhulgas harrastusspordi positiivse kuvandi loomine meedias. Üha enam rõhutakse spordivaldkonna arenemise ja suurte spordisündmuste kasvavat mõju majandusele ning sihtkoha mainele ning tööhõivele ja rahva tervisele. (Eesti Spordikongress, 2014, lk 7, 9, 10, 11)

Viljandi linna arengukavas (Viljandi Volikogu, 2018, lk 5, 33) kirjeldatud visiooni järgi on Viljandi turismivaldkonna arendamine orienteeritud kultuuriturismile ning kultuuri- ja loodusturismi sihtkoha maine loomisele. Samas on turismiarenguplaanides rõhutatud, et Viljandit kujundatakse Lõuna-Eesti tõmbekeskuseks, mis on aastaringi külastatav ning tuntud kui pärandturismi sihtkoht ja sisemaakuurort. Sporditurism kajastub läbi aktiivse puhkuse ja tervislike eluviiside populariseerimise ning spordisündmuste ja -rajatiste arendamise nii tipp- kui harrastussportlastele. Arengukavas on märgitud, et soovitakse korrastada lossimägede ümbrus ja järv, et meelitada linna matka- ja tervisespordihuvilisi.

Eesti ametliku turismiinfo veebilehe „Puhka Eestis“ keskkonnas on Viljandit kui turismisihtkohta iseloomustades kaasatud ka sportimisvõimalused: “Külaskäik Viljandisse tähendab rohelist, võimsa linnuse varemeid, käänulisi munakivitänavaid, hubaseid kohvikuid ja kaunist järve, mille ääres asuvad tenniseväljakud, mänguplatsid, vettehüppetorn ja paadilaenus” (Puhka Eestis, *s.a.*). Kategooriate järgi on lehel välja toodud linnas või selle lähiümbruses pakutavad turismi- ja vaba aja veetmise võimalused.

Kategooria „Loodus“ (Puhka Eestis, *s.a.*) annab infot erinevate looduskaunite paikade kohta, mis kutsuvad külastajaid jalutama ja muuhulgas võimaldavad aktiivselt puhata, näiteks ümber järve kulgev matkarada, lossipark ja trepimägi. Lisaks 22 matkarada, mis asuvad Viljandi ümbruses. Kategooria „Aktiivne puhkus ja seiklus“ toovad linna lähiümbrusest välja Soomaal pakutavad kajaki- ja kanuumatkad, Oiu sadama

paadilaenutuse ja Holstre-Polli Vabaajakeskuse koos suusaraja ning discgolfi rajaga ning 13 Viljandis asuvat rajatist või teenusepakkujat (Puhka Eestis, *s.a.*):

- Mänguväljak Viljandi järve rannas;
- Valuoja oru mänguväljak;
- Viljandi Jäähall;
- Viljandi järve supelrand;
- Paala järve äärne mänguväljak;
- Männimäe Külalistemaja Bowling;
- Viljandi järve paadilaenus;
- Viljandi Spordihoone;
- Viljandi Rotary Discgolf park;
- Lasteпарк Viljandis;
- Meelelahutuskeskus Castle;
- Viljandi Lumepark.

Spordiregistri (Eesti Spordiregister, *s.a.*) andmete järgi oli uurimistöö kirjutamise ajal Viljandi linnas registreeritud 42 spordiobjekti, mida saab kasutada aktiivseks puhkuseks või sportlikuks tegevuseks, sealhulgas nii tipp- kui harrastustasemel. Kui võrrelda Spordiregistri veebilehe statistikatabelis Viljandi linna spordiobjektide arvu aastal 2012 ja 2020, siis selgub, et viimase kaheksa aastaga on nimekirja lisandunud kümme uut rajatist. Spordiregistrisse kantud Viljandi spordiobjektid on autor koondanud ülevaatlikusse tabelisse, mis on kaasatud lisana (vt lisa 2). Lisaks linna nelja koolimaja juures asuvale sporditaristule on välja toodud järgmised võimalused (Eesti Spordiregister, *s.a.*):

- 3 kergliiklus- või terviserada;
- väli- ja siseujula;
- parkuuriväljak;
- sise- ja välitingimused ekstreemspordi harrastajatele;
- sise- ja välitingimused tennisemängijatele;
- sise- ja välitingimused kergejõustiklastele;
- sise- ja välitingimused võrk-, korv-, käsipalluritele;

- jõu- ja spordisaalid;
- linna- ja koolistaadionid;
- jalgpalliväljakud;
- Talvepark;
- jäähall;
- discgolfi park;
- bowling.

Suurt osa Viljandi spordirajatistest haldab Viljandi Spordikeskus, mis on linna eelarveline asutus. Paljud nendest objektidest on koondunud Viljandi järve ümbrusesse. Nende hulka kuuluvad 12 kilomeetri pikkune ümber järve kulgev terviserada, sõudebaas koos ellinguga, aerutamisbaas, linnastaadion, ranna korvpalliväljak ning kunstmuruga jalgpalliväljak. Samuti rannavõrkpalli- ja rannatenniseväljakud, ala rannajalgpallile ja -käsipallile, petanki plats, väliujula, mänguväljak ning paadirent. (Viljandi Spordikeskuse arengukava 2018–2020, 2018). Lisaks eelmainitule asub järve ääres Viljandi Tenniseklubi halduses olev tennisekompleks kuue väliväljakuga (Suurmägi, 2020).

Viljandi linna kodulehel (Viljandi Linnavalitsus, *s.a.*) on turistide jaoks välja toodud olulisemad sündmused, vaatamisväärsused ja teenusepakkujad nii eesti, inglise kui vene keeles. Info on koondatud ka turismikaardile ning linna on võimalik vaadelda virtuaaltuuril. Eraldiseisvalt on esile toodud alaleht „Sport ja laagrid“, kus on loetletud järveäärsed sportimisvõimalused, lisatud on turundusvideo ning välja toodud Viljandi sporditurismi potentsiaal: „Viljandi järveäärne spordikompleks pakub ideaalseid võimalusi individuaalseteks ja meeskonnatreeninguteks. Majutuskohtade lähedus tähendab, et linn on suurepärase paik spordilaagrite korraldamiseks“ (Viljandi Linnavalitsus, *s.a.*).

Viljandi Linna kodulehel on kategooriate järgi eristatav kultuurikava, mis annab ülevaate linnas toimuvatest üritustest. Tähtsündmustest on välja toodud Viljandi Hansapäevad ja Viljandi Pärimusmuusika Festival. Lisaks Vanamuusika Festival, Kitarrifestival ja linna sünnipäev. Sportlikest sündmustest on esile tõstetud Suurjooks ümber Viljandi järve ja ekstreemspordifestival BASH. (Viljandi tähtsündmused, *s.a.*) Samuti nädalapikkune festival Notafe, mille etendused, õpitoad ja kohtumised on suunatud inimestele, kes

soovivad end arendada nii füüsiliselt kui vaimselt (Notafe, *s.a.*). Spordiliidu arengukava (Viljandimaa Spordiliit, *s.a.*) toob esile tugevate spordiürituste eestvedajad, kes on endale loonud suure fännibaasi nagu jalgpalliklubi Tulevik ja Viljandi sõudeklubi. Samuti hea koostöö vabatahtlikega Viljandi Rattaklubist, kes on linna toonud rattasporti tippüritusi ja korraldanud Viljandi järvel talviseid uisumaratone.

Viljandimaa Spordiliidu andmetel (Viljandimaa Spordiliit, *s.a.*) on linna kõige rahvarohkemateks spordisündmusteks Eesti pikima rahvaspordiürituse traditsiooniga Suurjooks ümber Viljandi järve ja Mulgi Rattamaraton. Mõlemad sündmused on tuntud üle Eesti ja toovad linna igal aastal tuhandeid spordihuvilisi. Traditsioonilisi sündmusi on linnas mitmetel aladel, näiteks Viljandi Linnajooks, Valter Kalami mälestusvõistlus kergejõustikus, Viljandi paadimehe sõuderegatt ja Martin Kleini mälestusvõistlus vabamaadluses. Lisaks toimuvad rannatennise, petangi ja discgolfi võistlused ning populaarne on terviselikumine, sportlikud jalgratta- ja suusamatkad, perespordipäevad ning järvejooksu- ja kepikõnni sarjad (Viljandi Spordikeskus, 2018).

Viljandi arengukava (Viljandi..., 2018, lk 18, 19, 39) toob spordivaldkonna arendamisel esikohale spordibaaside arendamise, tagamaks kohalikule kogukonnale sportliku eluviisi võimalused ning spordielamused. Välja on toodud traditsiooniliste spordisündmuste, mitmekesiste sportimisvõimaluste ja harrastus- ning tipptasemel spordikeskuste arendamise vajalikkus. Spordirajatiste korrastamisel on teiste seas olulised spordihoone remont, aerutamiskaasi rekonstrueerimine, sõudekanali rajamine, ujula, veekeskuse ja spaa arendamine. Lisaks Viljandi järve ja järveäärse sportimistingimuste arendamine aastaringseks kasutamiseks.

Spordirajatiste senise arendamise tulemusel on linnas korraldatud kõrgetasemelisi võistlusi, näiteks kunstmurukattega jalgpalliväljakul peetud meistriliiga võistluseid ja kergejõustiku tippsarjade võistlused rekonstrueeritud staadionil. (Viljandimaa Spordiliit, *s.a.*) 2019. aastal pälvis üleriigilise tunnustuse Viljandi tenniseklubi Fellin, mis valiti Eesti Olümpiakomitee auhinnagalal "Spordiaasta tähed 2019" parimaks Viljandimaa spordiklubiks ning Eesti Tennise Liidu aasta klubiks. Tunnustamisel oli suur roll Viljandi järve äärde uue tennisekompleksi rajamisel ning rahvusvaheliste ja kõrgetasemeliste tenniseturniiride korraldamisel. Samas pälvisid sama klubi sportlased ka Eesti Tennise

Liidu 2019. aasta rannatennisisti ning kuni 14 aastaste arvestuses aasta tennisisti tiitlid. (Suurmägi, 2020)

Kohalike spordiklubide ja edukate sportlaste saavutused on Viljandis olulised nii maine kujundamisel kui noorte spordi juurde toomisel. Igal aastal tunnustatakse parimaid sportlasi, võistkondi, sündmuseid ja arendajaid. Läbi aastate on edukad olnud nii Viljandi võrkpalli naiskond kui käsipalli meeskond. (Viljandimaa Spordiliit, *s.a.*) Viljandiga on seostatud mitmeid maailmatasemel tegutsevaid endisi ja tegevtippsportlasi. Linna on püstitatud pronkskuju Eesti esimesele olümpiamedalistile, Viljandimaalt pärit maadlejale, Martin Kleinile. Ümber järve jooksu traditsiooni olulisust Viljandi linnale sümboliseerivad kivisambad, kuhu on raiutud jooksu võitjate nimed ning monument „Jooksja“, mis on loodud võistluse üheteistkümnekordse võitja Hubert Pärnakivi järgi. (Puhka Eestis, *s.a.*)

Tegevspordlastest saab näitena välja tuua Euroopa Jalgpalliliidu (UEFA – *Union of European Football Associations*) meistriteliiga 2018. aasta finalisti, Ragnar Klavani, kes on seitsmel korral valitud Eesti parimaks jalgpalluriks. Uurimistöö kirjutamise ajal Itaalia kõrgliigas mängiv sportlane on varasemalt kuulunud ka Saksamaa ja Inglismaa kõrgliigadesse. Tegemist on esimese eestlasega, kes mänginud UEFA meistrite liiga põhiturniiri kohtumisel. Samuti 2016. aastal Rio de Janeiro Olümpiamängudel (OM) pronksmedali võitnud sõudja Kaspar Taimsoo, kes on valitud kümnel korral Viljandimaa parimaks sportlaseks. Tegemist on 35-kordse Eesti meistriga, kes on osalenud kolmel OM-il, toonud riigile medaleid nii Euroopa- kui Maailmameistrivõistlustelt ning pälvinud neljal korral sõudemeeskonna liikmena Eesti Aasta võistkonna tiitli. (Eesti spordi biograafiline leksikon, *s.a.*)

Eesti spordiregistri (Eesti spordiregister, *s.a.*) andmetel harrastatakse Eesti spordiklubides enim võimlemist, seejärel kulturismi ja fitnessi, ujumist ja jalgpalli. Viljandi linnas on spordiregistri statistika järgi kõige populaarsemaks spordialaks jalgpall 483 harrastajaga. Võrreldes Viljandi linna 2012. ja 2020. aasta spordiharrastajate statistikat selgub, et jalgpall on püsinud ühe populaarseima alana viimased kaheksa aastat ning samas tuleb märkida, et ala harrastajate arv on kahekordistunud. Populaarseimatest aladest on oluliselt kasvanud sõudmise, tantsuspordi ja kergejõustiku harrastajate arv olles 2020. aastal

jalgpalli järel harrastajate seas Viljandis populaarseimateks aladeks. Võrreldes 2012. aasta populaarsete aladega on 2020. aastaks tugeva languse teinud maadluse, suusaspordi ja korvpalli harrastajate arv.

Varasemaid uuringuid sporditurismi sihtkoha arendamise võimalustest Viljandi linna autor leidnud ei ole. Selleks, et teada saada, millistest kriteeriumitest lähtuvalt peaks arendama Viljandit kui sporditurismi sihtkohta, viis autor läbi uuringu, mille eesmärk oli selgitada välja Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha hetkeolukord ja arendamise võimalused. Autor kasutas uuringumeetodina intervjuud, et saada võimalikult detailset infot, mis põhineb intervjuueeritavate kogemustel. Kuna uuritavat teemat saab intervjuudel käsitleda süvitsi, siis on võimalus saada vastajatelt taustinfot nende otsuste, suhtumise ja käitumise kohta antud probleemi käsitlusel (Maruster & Gjisenberg, 2012, lk 30).

Intervjuu peamiseks eeliseks võrreldes teiste uuringumeetoditega on asjaolu, et autor saab intervjuu vältel suunata vastajat sisukamalt põhjendama. Samuti on võimalik vajadusel küsida täpsustusi. Intervjuude läbiviimisel pidi autor lähtuma uuritava seiskohast ja taustast jäädes seejuures neutraalseks ning andmata hinnanguid. (Patton, 2002, lk 50, 341; King & Horrocks, 2010, lk 27).

Intervjuude läbiviimiseks kasutas autor sihipärast valimit, mille formuleeris järk-järgult töö käigus. Autor kaasas igast uuritavast teemavaldkonnast spetsialiste või olulist infot omavaid inimesi, keda oli põhjust uurida ning kes pakkusid uudset infot võrreldes teiste valimis olijatega. (Maruster & Gjisenberg, 2012, lk 82) Valimisse kuulusid seitse spordi- ja turismiasjalist, kellest kuus on seotud Viljandiga. Järgnevalt on välja toodud valimisse kuulujate ning valiku põhjenduste loetelu:

- Viljandi linnavalitsuse turismiameti esindaja – juhib omavalitsuse turismivaldkonna tegevust ja arengut, oskab kirjeldada omavalitsuse, turismisektori ning sündmuskorraldajate vahelise koostöö arendamise eripärasid;
- Viljandi turismiinfokeskuse esindaja – tutvustab linna turistidele ja osaleb turismimessidel, oskab kirjeldada Viljandi turiste ja nende vajadusi, tunneb sihtkoha tugevusi ja nõrkusi;

- Viljandimaa Spordiliidu esindaja – ühendab ja koordineerib maakonna spordiklubide ja sündmuskorraldajate tegevust, tunneb piirkonna spordivaldkonna tugevusi ja nõrkusi;
- Viljandi Tenniseklubi Fellin esindaja – tennisekeskuse arendaja ja rahvusvaheliste sündmuste korraldaja, oskab nii ettevõtja kui sündmuskorraldaja vaatenurgast kirjeldada hetkeolukorda;
- Just Rest Hosteli esindaja – sporditurismile suunatud majutus- ja toitlustusteenuse pakkuja, tunneb spordituristide vajadusi ning oskab välja tuua olulisimaid turge;
- Eesti sõudekoondise tippsportlane – maailmatasemel ja Eestis spordituristina palju reisiv Viljandist pärit sportlane, oskab välja tuua Viljandi tugevusi ja nõrkusi ning võrdlust kaugemate sihtkohtadega;
- Eesti Olümpiakomitee esindaja – riiklikul tasemel spordivaldkonna arendaja, toob välja üldisema vaatanurga Viljandi hetkeolukorrale.

Kuna uuringu valimi moodustavad nii turismi- kui spordivaldkonna esindajad, siis arvestas autor intervjueeritavate erineva taustaga ning koostas erineva küsimustiku turismi- ja spordiasjalistele. Intervjuude läbiviimisel selgus, et ühel juhul tuleb intervjuu küsimused saata e-maili teel. Intervjuu küsimused on esitatud lisades tuues esimesena välja küsimused spordiasjalistele (vt lisa 2), seejärel küsimused turismiasjalistele (vt lisa 3).

Intervjuu küsimusi koostades tugines autor läbitöötatud kirjandusallikatele ning jagas uuritavad teemad neljaks alateemaks. Esmalt uuris autor sporditurismi käsitlust üldisemalt, sealhulgas selle mõju sihtkohale ning spordituristide sihtkoha valikukriteeriume. Teisena kajastas autor sporditurismi hetkeolukorda Eestis, seejärel keskendus sporditurismi hetkeolukorrale Viljandi linnas. Autor uuris, millised spordituristid Viljanit külastavad ning millised on Viljandi kui sporditurismi sihtkoha tugevused ning nõrkused. Samuti soovis autor teada, milline on sportlaste ja spordisündmuste mõju Viljandi kuvandile. Seejärel keskendus autor Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamise võimalustele, kaasates koostöö võimalusi, arendustegevusi ja nende mõju sihtkohale. Intervjuu küsimustiku allikad ning teemad on välja toodud alljärgnevas tabelis (vt tabel 1 lk 29).

Tabel 1. Intervjuu küsimuste temade jaotus ja kasutatud allikad

Alateema	Küsimused/kajastatud teemad	Allikad
Sporditurism ja selle mõju sihtkohale	Sihtkoha ressursid ja valikukriteeriumid	Higham (2005)
	Spordisündmuste mõju sihtkohale	Higham (2005)
	Sporditurismi ja -sündmuste arendamise negatiivsed mõjud, ohud	Valls, Mota & Franco (2019)
Sporditurism Eestis	Sporditurismi hetkeolukord Eestis	Majandus- ja kommunikatsiooniministerium, (2013)
Sporditurismi hetkeolukord Viljandis	Spordituristid ja nende ootused sihtkohale	Gibson (2006) Hinch & Higham (2011) UNWTO (2016) Jeong, Kim & Yu (2019)
	Spordisündmuste ja sportlaste olulisus sporditurismis ja sihtkoha kuvandis	Higham (2005) Gibson (2006) Jeong, Kim & Yu (2019)
	Sihtkoha tugevused ja nõrkused	Hinch & Higham (2011) Higham (2005)
Sporditurismi sihtkoha arendamise võimalused Viljandis	Sporditurismi arendamise mõju sihtkohale	Valls, <i>et al.</i> (2019) UNWTO (2016) Cheung, Lo, Mak, Fan (2017)
	Sporditurismi sihtkoha arendamine	Cheung, <i>et al.</i> (2017) Higham (2005) Valls, <i>et al.</i> (2019) Gibson (2006) Jeong, Kim & Yu (2019)

2020. aasta veebruarikuu keskpaigas võttis autor ühendust kuue esimese intervjuueeritavaga ning leppis kokku intervjuude toimumise ajad ning paigad. Eelneval kokkuleppel intervjuueeritavaga salvestas autor intervjuud diktofonile ning märkis vestluse olulisemad märksõnad ning intervjuueeritava emotsioonid paberile. Veebruarikuu viimasel nädalal ja märtsikuu esimesel nädalal toimus kuus intervjuud Viljandi linnas. Aprillikuu ei olnud riigi eriolukorra tõttu enam võimalik silmast-silma intervjuusid korraldada ning viimase intervjuueeritavaga kokkuleppel esitas autor oma küsimused e-maili teel. Pärast intervjuusid toimus salvestiste transkribeerimine ning saadud info liigendamine temade kaupa. Tagamaks intervjuueeritavate anonüümsus, kodeeris autor intervjuueeritavad vastavalt spordiasjalised tähega „S“ ja turismivaldkonna esindajad tähega „T“.

Andmeanalüüsi meetodina kasutas autor sisuanalüüsi (Mann, 2016, lk 210, 211), kus analüüsis erinevate intervjuude käigus kogutud andmeid tuues välja erinevaid ja ühiseid

seisukohti, ideid ja kogemusi ning seostas saadud andmeid varasemalt läbitöötatud teooriaga. Vastuste ilmetamiseks on autor kasutanud intervjuueeritavate tsitaate, mille järel on sulgudes lisatud vastavalt intervjuueeritava valdkonnale tema kood. Autor on koodid eristanud numbritega, mis lähtuvad tsitaatide esinemise järjekorrast antud töös. Samuti on mõne teema juures illustreerimiseks märgitud sulgudesse vastajate arv, et tuua välja, mitu inimest antud teemat oma vastuses kajastas.

2.2. Uuringu tulemuste analüüs

Intervjuude läbiviimisel keskendus autor esmalt sporditurismi üldisemale käsitlusele. Autor uuris sporditurismi sihtkoha olulisimaid valikukriteeriume lähtuvalt spordituristide eripäradest, samuti sporditurismi ja sihtkoha arendamist mõjutavaid tegureid ning probleeme. Seejärel suunas autor fookuse sporditurismi hetkeolukorrale Eestis ja Viljandi linnas ning Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamisele.

Kirjeldades edukaid sporditurismi sihtkohti ja spordituristide tähtsamaid valikukriteeriume toodi välja järgmised tegurid:

- majutus- ja toitlustusteenuste olemasolu (6);
- sporditaristu olemasolu (5);
- taristu kompaktsus (4);
- sanitaaringimuste kvaliteet (4);
- füsioteraapiateenuste kättesaadavus (4);
- mitmekesiste treeningtingimuste olemasolu (2);
- kvaliteetsete spordisündmuste olemasolu (2).

Majutus-, toitlustus- ja sporditaristu olemasolu ja selle kompaktsuse vajadust rõhutati eriti spordilaagrite puhul, mil sihtkohas viibitakse pikema perioodi vältel ning treening- ja elupaiga vahet liigutakse mitmeid kordi päevas. Seetõttu aitavad jalutuskäigu kaugusel asuvad teenused hoida kokku aega ja transpordikulusid. Võistlus- ja treeningpaikades peab olema tagatud kiire ja mugav ligipääs pesemisvõimalustele ning pikema reisi puhul tekib spordituristil vajadus treeningriiete pesemise ja kuivatamise järele.

Mitmekesiseid treeningtingimusi peeti oluliseks, et pakkuda varieeruvaid võimalusi spordilaagritele ja ilmastikutingimustest sõltuvatele aladele. Füsioteraapia kättesaadavust peeti kõige olulisemaks tipp sportlaste jaoks, kuid samas selgus, et neil on üldiselt meeskonnas isiklik teenusepakkuja ning seetõttu sihtkohas teenust tihti ei vajata. Harrastussportlaste puhul nenditi seevastu, et füsioteraapiat ei kasuta nii tihti kui tipp sportdis, kuid samas eeldati, et teenus on vajadusel sihtkohas siiski lihtsasti kättesaadav.

Intervjuudest selgus, et spordisündmuste kvaliteet võib olla määravaks sihtkoha valikul. Lisati, et hästi korraldatud spordivõistlus võib tuua positiivse emotsiooni ja korduvkülastuse soovi ka juhul kui sportlase isiklik eesmärk võistlusel käies jääb saavutamata. Samas kui ebaprofessionaalne korraldus võib rikkuda võiduemotsiooni ja tuua kaasa negatiivse tagasiside ka headele tulemustele vaatamata. Intervjuudest selgusid järgmised eduka spordisündmuse tingimused:

- pikad korralduskogemused, traditsioonid (4);
- koostöö tipp sportlastega (3);
- koostöö omavalitsusega (3);
- sihtgrupile suunatud turundus ja hea kommunikatsioon (2);
- ohte maandav planeerimine (2);
- head hügieeninõuded (2);
- kaasaegse tehnoloogia kasutamine (1);
- parkimiskorraldus suursündmuste pealtvaatajate jaoks (1);
- erineva tasemega osalejatele tingimuste loomine (1).

Neljas intervjuus selgus, et kuigi eelmainitud tegurid on sihtkohta valides olulised erinevatele spordituristidele, siis mõningad vajadused võivad erineda vastavalt reisi eesmärgile ja sportlikule tasemele. Enim toodi välja erinevused tipp sportlaste, täiskasvanud harrastajate ning lastegruppide puhul, kus selgus, et mida kõrgemal tasemel spordiga tegeletakse, seda vähem otsitakse enne reisile minekut infot sihtkohas pakutavate lisavõimaluste kohta.

Selgus, et tipp sportdis valitakse võistlusi hooaja graafiku järgi, reisiotsused on orienteeritud tulemustele ning sihtkohas ei pruugi olla aega ja võimalust vaba aja

teenuseid kasutada. Seetõttu peeti turundustegevust, sündmuste meediakajastust ja sihtkohas pakutavaid võimalusi oluliseks pigem harrastussportlaste ja pealtvaatajate meelitamiseks. Majutus- ja toitlustusteenuste tingimusi peeti olulisimaks tippsportlastele, et tagada kvaliteetne taastumisprotsess pärast koormavaid treeninguid või võistluspäevi.

Ilmnes, et eriti tippspordis, kus veedetakse laagris suur osa hooajast, valitakse igal aastal sama asukoht ja kindlad teenusepakkujad, et vältida ootamusi ning pakkuda sportlastele kindlustunnet. Kui tippsportlaste hinnatundlikkust peeti madalaks, siis lastelaagrite puhul toodi hinnatase kahel korral välja määrava faktorina, mis kujundab majutus- ja toitlustustingimused.

Samuti peeti laste jaoks oluliseks sotsiaalset meelelahutust. Täiskasvanud harrastussportlaste puhul toodi esile varieeruv hinnatundlikkus, kuid võrreldes teistega peeti olulisemaks meelelahutus- ja turismiteenuste olemasolu sihtkohas. Autor on koondanud erinevused ja sarnasused laste, täiskasvanud harrastajate ning tippsportlaste sihtkoha valikukriteeriumites alljärgnevasse tabelisse 2.

Tabel 2. Sporditurismi sihtkoha valikukriteeriumite sarnasused ja erisused vastavalt sihtgrupile

Sihtgrupp	Lapsed	Harrastajad	Tippsportlased
Valikud			
Esmajärguline		<ul style="list-style-type: none"> • Mitmekesised sportimisvõimalused • Taristu kompaktsus • Sündmuse kvaliteet 	
Oluline	<ul style="list-style-type: none"> • Hind • Meelelahutus 	<ul style="list-style-type: none"> • Turismiatraktsioonid • Meelelahutus • Sihtkoha/sündmuse turundus • Hind 	<ul style="list-style-type: none"> • Kindlustunne teenusepakkuja suhtes • Majutustingimused • Toitlustustingimused
Vähem oluline	<ul style="list-style-type: none"> • Majutustingimused • Toitlustustingimused • Sihtkoha/sündmuse turundus 	<ul style="list-style-type: none"> • Majutustingimused • Toitlustustingimused 	<ul style="list-style-type: none"> • Sihtkoha/sündmuse turundus • Turismiatraktsioon • Meelelahutus • Hind

Sporditurismi ja -sündmuse mõjutavatest teguritest peeti tähtsaimaks aktiivse eluviisi ja spordi populaarsemaks muutumist (3), mida on enim mõjutanud kohalike sportlaste

saavutused ja meediakajastus. Lisaks mainiti tehnoloogia arengu ja pidevalt kasvavaid kvaliteedinõudeid. Mõjuteguritest mainiti üksikutes intervjuudes veel loodustsäästva eluviisi populaarsemaks muutumist ning sporditaristu arenemist.

Sporditurismi sihtkoha arendamisel peeti suurimaks ohuks ilmastikutingimusi (3), mis võivad mõjutada spordisündmuste toimumist. Üks spordivaldkonna arendaja eristus, tuues välja, et tänapäeva arenenud sporditaristu puhul on ilmastik ohuks pigem üksikute alade puhul. Kahel korral peeti ohuks ebakvaliteetsete spordisündmuste korraldamist ning selgitati, et on kasvamas trend, kus keskendutakse kvaliteedi tagamise asemel osalejate arvu kasvatamisele. Ohuna mainiti ka kompetentsi koondumist suurtesse keskustesse (2) ja vaid ühel korral toodi esile võimalike haiguspuhangute teket kui ohtu sporditurismile.

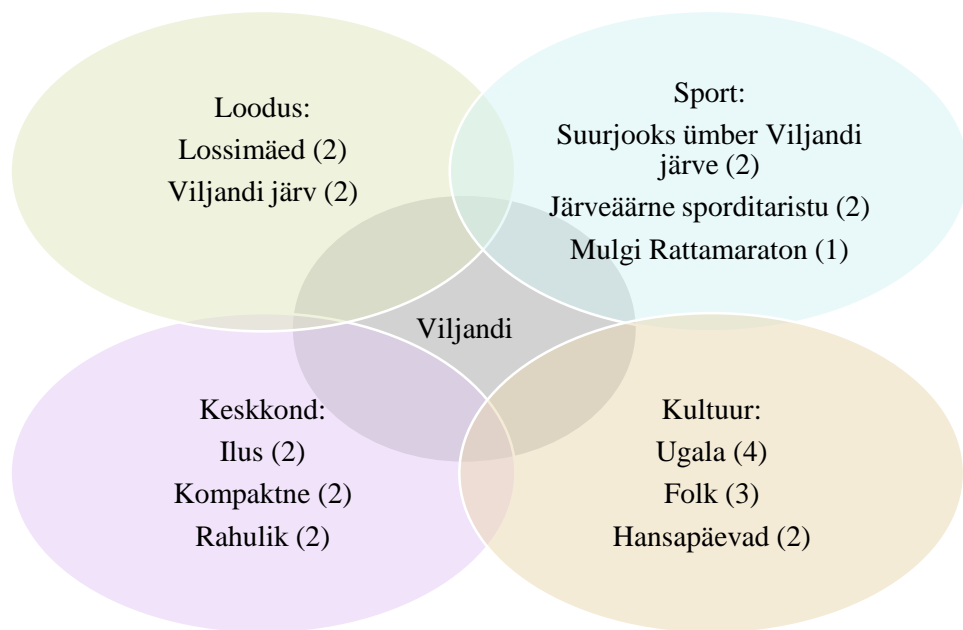
Nii turismi- kui spordivaldkonna esindajad pidasid sporditurismi Eestis oluliseks turismivaldkonnaks (4), sealhulgas peeti tugevuseks kohati maailmatasemel olevat sporditaristut (2). Sporditurismi sihtkohtadest toodi eeskujuna enim välja tugeva ja kompaktse taristuga Kääriku Spordikeskust Lõuna-Eestis (3) ja üksikutel kordadel Otepääd, Tartut ja Aegviidut. Üks intervjuueeritav tõi eeskujuna välja Viljandi linna. Samas selgus, et sporditurismi potentsiaali ei ole Eestis piisavalt ära kasutatud ja hetkel jäädakse pigem konverentsi- ja kultuuriturismi varju, seda eriti hooajalisuse ja ilmast sõltumise tõttu. Sporditurismi kui turismivaldkonna olulisust Eestis kirjeldati järgnevalt:

“Pean oluliseks turismivaldkonnaks. See on täielikult alavääristatud turismisihtgrupp, eriti Eesti puhul” (S1).

“Sellest valdkonnast ei räägita nii palju kui näiteks konverentsiturismist. Sporditurism on justkui iseenesest mõistetav ja samas mitte eraldi arendatav ja toetatav” (T1).

Kirjeldades turismi hetkeolukorda Viljandi linnas, peeti positiivseks trendiks uute majutusettevõtete loomist ja voodikohtade arvu kasvu (2) ning spaahotelli arendamist (4) kui positiivsest võimalust elavdada linna turismi, sealhulgas sporditurismi. Turismiasjalised märkisid, et Viljandit külastatavad enim siseturistid, kes saavad linna kultuurisündmuste pärast, keskmiselt ööbitakse Viljandis 1–2 ööd ning nenditi, et kultuurituristidel puudub põhjus, et Viljandisse jääda pikemaks nädalavahetuseks.

Uurides intervjueeritavatel, mis seostub neil Viljandi kui turismisihtkohaga, mainiti enim Ugala teatrit ja Viljandi Pärimusmuusika Festivali (Folk). Kultuurisündmustest toodi lisaks välja Hansapäevad, spordisündmustest Suurjooks ümber Viljandi järve ja Rattamaraton. Viljandiga seostati lossimägesid ja ilusat loodust, kus on võimalik aktiivselt puhata, joosta, jalutada ja ronida. Lisaks stoodi esile Viljandi järv ja seda ümbritsev sporditaristu ning rõhutati Viljandi väikelinna rahulikku ja heakorrastatud keskkonda. Järgneval joonisel 4 on autor eristanud intervjueeritavate märksõnad vastavalt teemadele: loodus, sport, keskkond, kultuur.

Joonis 4. Enim väljatoodud märksõnad Viljandi kui turismisihtkoha kirjeldamisel

Kirjeldades Viljandit külastavaid spordituriste, selgus, et üldiselt on tegemist siseturistidega, kes tulevad linna, et osaleda aktiivselt võistlustel või spordilaagrites. Kolmes intervjuus mainiti, et enim on täiskasvanud harrastajatele mõeldud spordilaagreid ja –võistlusi, vähem tippportlasi ja tippspordiüritusi. Passiivsete spordituristidest nimetati üksikutel kordadel korraldusmeeskondi, võistluste pealtvaatajaid või sportlastele kaasaelama tulnud pereliikmeid, kuid nende osakaalu peeti Viljandis väikeseks.

Spordituristidele teenuseid pakkuvad intervjueeritavad kirjeldasid, et Viljandi sporditurismi kõrghooaeg kestab maikuust augustikuu lõpuni, kuid kõige edukamaks

peeti juulikuud. Selgus, et spordivõistlustel osalejad ööbivad Viljandis tavaliselt nädalavahetuseti, keskmiselt 1–2 ööd, sarnaselt tavaturistidele. Samas spordilaagrite puhul peatub üks grupp linnas üldjuhul 5–14 ööd, osalejate arv varieerub 20–70 inimese vahel ning erinevaid grupe saabub terve suvel vältel. Sealjuures märgiti, et eriti tippsporlaste puhul võib üks grupp käia linnas laagris mitmeid kordi ühel hooajal.

Sarnaselt tabelis 2 (vt lk 34) väljatooduga eristati ka Viljandit külastavate spordituristide vajadusi. Tippsporlaste puhul on ootused kõige kõrgemad – vaja on privaatseid ja vaikseid majutustingimusi, toekaid söögikordasid. Samas lastelaagrite puhul on määravaks teenuste hind, ühes toas ööbib mitu last ja toidukorrad on kergemad. Täiskasvanud harrastussporlaste hinnatundlikkust ja ootusi peeti grupiti erinevaks ning lisati, et antud sihtgrupp kasutab rohkem Viljandis pakutavaid lisateenuseid – käiakse kontsertidel ja kohvikutes.

Intervjuudest turismiarendajatega selgus, et sporditurismi sihtkohana Viljandit turundatud ei ole ja Viljandit kui turismisihtkohta reklaamides on sporditurism kaasatud ühe osana kultuuriturismist ning sporisündmuseid ühe osana kultuurikavast. Selgus, et omavalitsusel puudub info spordituristide arvu ning selle kohta, mis kanalite kaudu nad Viljandi kui sporditurismi sihtkohta puudutavat infot saavad.

„Kuidas nad tulevad? Kuidas nad teavad tulla siia? Kas alaliit või kohalik tenniseentusiastide grupp müüb neid pakette?“ (T1).

„Ega me ei eira spordisündmusi. Kui me Viljandit kuskil tutvustame, siis seda koos kõigi võimalustega, sealhulgas sportimise võimalustega“ (T2).

Spordituristidele teenuseid pakkuvad intervjuueeritavad selgitasid, et toimib suust-suhu turundus ja uusi huvilisi toob enim spordialasiseselt jagatud positiivne tagasiside. Viljandi spordituristide puhul on suur osakaal püsiklientidel, kes tunnevad hästi linnas olevaid võimalusi ja teenusepakkujaid ning kellega on välja kujunenud aastatepikkune koostöö ning broneeringuid tehakse mitmeks aastaks ette. Välituristidest toodi kahel korral välja Soome ja Venemaa spordituristid, lisaks vastavalt spordivõistlustele kaasatud rahvusvahelised meeskonnad.

Tuntud sportlastest seostus vastajatel Viljandi linnaga enim sõudja Kaspar Taimsoo (5), kelle puhul peeti tähtsaks, et Viljandist pärit olümpiasportlasena on teda palju meedias kajastatud ning mainiti tema kui tuntud sportlase rolli kohaliku spordiklubi esindajana. Lisaks toodi kahel korral välja maailmatasemel jalgpallur Ragnar Klavan, kes on Viljandist pärit ning varasemalt mänginud Viljandi Tuleviku meeskonnas. Lisaks mainiti kahel korral sõudjat Kaur Kuslapit ja meeskondadena Viljandi Tuleviku jalgpallureid ning HC Viljandi käsipallureid.

Üksikutel kordadel nimetati järgmisi sportlasi: Alo Kuslap, Margus Hunt, Kristo Galeta, Ott Kiivikas, Saara Orav, Mati Reinup. Viljandi linna spordikuvandi loomisel toodi esile ka ajaloost tuntud nimed nagu Martin Klein ja Hubert Pärnakivi, kelle auks on linna loodud nimelised võistlused ning püstitatud monumendid. Intervjuudest selgus, et kuigi Viljandiga on seotud erinevate spordialade tipptegijaid, ei ole neid seni piisavalt kaasatud linna turundamisesse ja nende teadmisi kasutatud taristu ja sündmuste arendamisel.

Kirjeldades Viljandi olulisimaid spordialasid ja -sündmuseid, eristati mõneti neid, mis seostuvad linna kuvandiga ning neid, mis toovad linna enim spordituriste ja mõjutavad seeläbi turismi. Spordialadest seostati Viljandi kuvandiga enim sõudmist, jalgpalli, jooksmist ja maadlust, seejärel tennist, käsipalli, rattasporti ja suusatamist. Sporditurismi mõjutavatest aladest olid jätkuvalt esikohal sõudmine ja jalgpall, kuid sama oluliseks tõusis ka tennis ning seejärel rattasport – jooksmise ja maadluse tähtsus vähenes. Viimase puhul tõi üks intervjuueeritav välja, et põhjuseks võib pidada tugeva eestvedaja lahkumist.

Spordisündmustest seostati Viljandi kuvandiga võistlusi, mis on linnale ainuomased. Kõige rohkem märgiti ära Suurjooksu ümber Viljandi järve ja Mulgi Rattamaratoni, üksikutel kordadel Trepimäe jooksu, Viljandi Paadimeest, Martin Kleini mälestusvõistlust ning Linnajooksu. Sporditurismi mõjutavatest sündmustest oli taaskord esikohal Suurjooks ümber Viljandi järve, mille kvaliteedimärgiks peeti tippjooksjate nagu Tiidrek Nurme või Roman Fosti osalemist ning rõhutati võitjate nimede raiumist järveäärsetele kivimonumentidele, mis loob sideme võitja ja võistluse vahele, samuti võistlejate osaluskindade üle arvestuse pidamist, mis mõjub positiivselt korduvkülastuste tagamisele.

Samas rõhutati, et paljud suure osalejaarvuga võistlused on Viljandis ühepäevased ja ei avalda seeläbi turismile olulist mõju. Esile toodi pigem mitmepäevased ja rahvusvahelised jalgpalli-, tennise- ja sõudmisvõistlused. Näidetena kasutati 2019. aastal toimunud rahvusvahelist sõudmisvõistlus Baltic Cup, mis tõi linna paariks päevaks 12 riigi spordimeeskonnad, Hansapäevade rahvusvahelisi jalgpallivõistlusi ja rahvusvahelisi noorte tenniseturniire. Alljärgnevasse tabelisse 3 on autor koondanud olulisemad spordialad ja -sündmused, mis mõjutavad Viljandi sporditurismi või seostuvad linna kuvandiga.

Tabel 3. Viljandi kuvandiga enim seostatud ja spordituriste enim toovate spordialade ja -sündmuste võrdlus

Linna kuvandiga enim seostatud spordialad	Linna enim turiste toovad spordialad	Linna kuvandiga enim seostatud võistlused	Linna enim spordituriste toovad võistlused
<ul style="list-style-type: none"> • Sõudmine (6) • Jalgpall (5) • Jooksmine (4) • Maadlus (3) • Tennis (2) • Käsipall (2) • Rattasport (2) • Suusatamine (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõudmine (3) • Jalgpall (3) • Tennis (3) • Rattasport (2) • Jooks (2) • Maadlus (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Suurjooks ümber Viljandi järve (4) • Mulgi Rattamaraton (3) • Trepimäe jooks (2) • Mulgi Uisumaraton (1) • Kuldkala (1) • Viljandi Paadimees (1) • Martik Kleini mälestusvõistlus (1) • Linnajooks (1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Suurjooks ümber Viljandi järve (4) • Sõudmisvõistlused, sh Baltic Cup (3) • Jalgpalliturniirid, sh Hansapäevade jalgpallivõistlus (2) • Tenniseturniirid, sh rahvusvahelised noorte tenniseturniirid (2)

Kirjeldades Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha tugevusi, kattusid paljud vastused intervjuude alguses nimetatud olulisimate sihtkoha valikukriteeriumitega. Tugevusena mainiti enim traditsioonilisi ja kvaliteetseid spordisündmusi ning rõhutati Viljandi spordi- ja turismitaristu kompaktsust. Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha tugevustena toodi välja:

- Traditsioonilised spordisündmused (4)
- Kogemustega sündmuskorraldajad (4)
- Entusiastlikud spordialade eestvedajad (3)
- Spordi- ja turismitaristu kompaktsus (3)
- Mitmekesine sporditaristu (3)

- Viljandi järv (3)
- Reljeefne maastik (3)
- Asukoht – siseturistidele, riigi lõunanaabritele (3)
- Hea koostöö linnavalitsusega spordisündmuste korraldamisel (2)
- Väikelinnale omane operatiivsus (2)
- Spordirajatiste ühine haldamine omavalitsuse poolt (1)
- Ühistranspordivõrgustik (1)
- Konkurentsivõimeline hinnaklass (1)

Viljandi looduslikud tugevused annavad eelise veespordi, sealhulgas sõudmise, aerutamise, avaveejumise, kalapüügi, veemoto ja talveperioodil uisutamise. Samuti loob maastik head tingimused jooksmise, orienteerumise ja rattaspordiga tegelemiseks. Kahel korral tõid spordiasjalised Viljandi kõige olulisema eelisenähtuse esile kompaktsuse, seda eriti järveäärses piirkonnas, kuhu on koondunud mitmekesised sportimisvõimalused koos vajalike tugiteenustega. “Kompaktsus on linna kõige suurem tugevus. /.../ Kus teises linnas on see võimalik – kasutada sellise kompaktsusega kõiki spordibaase?” (S2). Lisati, et väikelinnale omaselt liigub info operatiivselt ning kuna suur osa spordirajatistest on koondunud omavalitsuse haldusesse, on asjaajamine kiire ja mugav nii teenusepakkujatele kui turistidele.

Rõhutati spordiklubide eestvedajate ja sündmuskorraldajate rolli linna kuvandi loomisel, kellest olulisimateks peeti jalgpalliklubi Viljandi Tulevik, Viljandi Sõudeklubi, Viljandi Rattaklubi ja Tenniseklubi Fellin. Esimese puhul tähtsustati nende panust linnaga ühise kuvandi loomisesse – jalgpallistaadionil on väljas linna bännerid, kasutatakse linna tunnusgraafikat ning võistlustelt tehtud teleülekannetes on näidatud vaheklippidena vaateid Viljandi linnast. Selgus, et populaarsete spordialade puhul on tugev arendustöö, traditsioonid ja kuvand on tinginud asjaolu, et vajalik taristu on suures osas püsiklientide poolt hõivatud ning uutele huvilistele ei pruugi olla ruumi.

„Täna on meie linna spordikuvand ja potentsiaal tugev ainult tänu neile kohalikele spordiklubide eestvedajatele. Nemad on vedurid. Linn üksi ei tee midagi ja linn ei teegi siin midagi. Kui vedurid väsivad või kaob motivatsioon, siis on probleem.“ (T1).

„Uute ürituste ja laagrite jaoks pole enam ruumi suvel. See on probleem. Väljakujunenud traditsioonilised lepped ja järgmine suvi on hooaja lõpus juba täis, augustis räägime juba järgmise hooaja kokku. Majutuses on samamoodi. Tegelikult pole see probleem, see on tore!” (S2).

Viljandi kui sporditurismi sihtkoha nõrkuseid kirjeldades toodi esile kitsaskohad sporditaristu sisetingimustes, mis tingib sporditurismi hooajalisuse ja ilmastikust sõltumise. Olulisimate nõrkustena Viljandis kui sporditurismi sihtkohas toodi välja järgmised tegurid:

- Probleemsed sisetingimused (5)
- Hooajalisusja ilmast sõltumine (3)
- Sõudestaadioni puudumine (3)
- Arendustegevuse eestvedaja puudumine (3)
- Spordiarendajate ülekoormus ja vananev põlvkond (2)
- Spordituristide vajadustele sobivate majutustingimuste vähesus (2)
- Asukoht – Soomest, Harjumaalt, Tallinna Lennujaamast saabujatele (2)
- Spordimeditsiini ja -kompetentsi koondumine Tallinnasse, Tartusse (2)
- Jalgrattateede võrgustiku puudumie (2)
- Vähesed parasportitingimused (1)
- Väike arv tuntud spordisündmusi (1)

Olulisimate kitsaskohtadena sisetingimustes nähti spordihoone mittevastavust rahvusvaheliste ürituste nõuetele (3) ning kvaliteetsete jõusaalide ja ujumisvõimaluste vähesust (2). Selgitati, et talveperioodil ei ole sportimisvõimalused nii mitmekesised kui suvel ja toodi näiteid ka talvistest vabaõhuüritustest, mis on tulnud kehva ilmaolu tõttu tühistada, näiteks populaarne kalapüügivõistlus Kuldkala ning Mulgi Uisumaraton.

Nii spordi- kui turismiasjalised töid taristu nõrkusena välja sõudestaadioni puudumise Viljandi järvel, mistõttu ei ole linnas võimalik korraldada suuri rahvusvahelisi sõude- ja veespordivõistlusi. Selgitati, et kuigi arendustegevus on siiani takerdunud järve looduslike eripärade tõttu, on ohuks kujunemas veespordi tingimuste nõrgenemine järve üha kitsamaks kasvamise tõttu.

Spordiasjalised töid nõrkusena esile, et linnas puudub vastutav isik, kes süstemaatiliselt suunaks sporditurismi turundus- ja arendustegevust ning turismiasjalised pidasid nõrkuseks, väikelinnale omaselt, spordiarendajate suurt koormust ja uue generatsiooni puudumist. Selle tagajärjel nähti ohuna entusiastide väsimist, motivatsiooni kadumist ning seeläbi spordialade populaarsuse vähenemist.

Kõik intervjueeritavad olid seisukohal, et Viljandi kui sporditurismi sihkoha arendamine annaks Viljandi linnale lisaväärtust nii küllastajate kui kohaliku kogukonna jaoks. Olemasolevate tugevuste tõttu peeti Viljandit juba praegu atraktiivseks sporditurismi sihtkohaks, kuid tõdeti, et olemasolev ressurss ja potentsiaal on alakasutatud ning arendustegevus aitaks Viljandit rohkem esile tõsta ja eristada. Selgus, et kuigi praegu on Viljandis enim kultuurituriste, on potentsiaal sporditurismi arendamiseks olemas ning eeliseid koondades saaks väikelinna kohta hea pakkumise. „Viljandi on ideaalne koht, kus proovida sporditurismi sihkoha arendamist suuremalt“ (S1). Samas rõhutati vajadust teiste arenguplaanidega kooskõlastumiseks: „Iga arendus annab linnale midagi juurde. Iga arendus! Küsimus on see, mil määral ja mille jaoks seda teha? Seda ei saa kontekstist välja rebida teiste arengusuundade suhtes“ (T2).

Intervjueeritavad tõdesid, et Viljandi kui sporditurismi sihkoha arendamine peaks toimuma omavalitsuse, spordiarendajate ja teenusepakkujatega koostöös, kuid eristusid arvamused selle osas, kelle jaoks on arendustegevus vajalik ning kes peaks seda juhtima. Spordiasjalised selgitasid, alapõhiselt on paljud eestvedajad endale juba tugeva kuvandi loonud, kuid puudub terviklik lähenemine sihkoha arendamiseks ning pidasid seeõttu oluliseks omavalitsuse või mõne selle allasutuse rolli suunamiseks ja juhtimaks sihkoha terviklikku arendus- ja turundustegevust. Turismiarendajate sõnul saab omavalitsus olla toeks suursündmuste korraldamisel ja reklaamimisel ja taristu arendamisel, kuid sporditurismi arendustegevuse initsiatiivi oodatakse spordialade entusiastidelt või otsestelt tulusaajatelt.

„Viljandi linn peaks ise võtma selle julguse, et pall veerema panna – klubil üksi on raskem, võiks ees olla üks teerajaja“ (S1).

„Linn ei hakka korraldama lastelaagreid ja võistlusi. Selleks on teised korraldajad /.../ Selle mõtte võib maha matta, et jalgpallivõistlus toob meile palju rahvast,

hakake kõik korraldama. Igauks peab ise korraldama, koostöö vormis küll, aga entusiasmi peab tulema ikkagi sealt, kelle jaoks on see oluline. Muidu on surnud lahendused“ (T2).

Spordiasjalised selgitasid, seevastu, et linna ametnikelt ei oodata spordituristide linna toomist, vaid tuge ja initsiatiivi koostööks spordiklubide ja ettevõtjatega, et arendada sihtkohta ühiselt ja jätkusuutlikumalt. Spordiasjalised tõid esile sporditurismi arendamise sotsiaal-majandusliku efekti ning selgitasid, et kasvaks Viljandi tuntus ja külastajate arv nii linnas kui selle ettevõtetes, lisaks saaks soodsamalt majandada linnale kuuluvaid spordirajatisi. Turismiasjaline tõi vastukaaluks esile, et kuna turismisektoril on võrreldes metalli-, tehnoloogia- ja tekstiilitööstusega Viljandi linna majanduses väike roll, siis seetõttu on sporditurismi arendamine oluline pigem otsestele tulusaajatele, ehk majutus- ja sporditeenuseid pakkuvatele ettevõtjatele.

Selgus, et lisaks kuvandi tugevnemisele on omavalitsuse jaoks arendustegevuste puhul oluline mõõta selle mõju linnale ja külastatavusele ning seetõttu tuleks koguma hakata spordituristide statistikat. See annaks teadmise kui palju spordituriste linnas käib, mis kanalite kaudu nad infot saavad ja milliseid pakette enim müüakse. Ühe arendusideena toodi välja pilootprojekti läbiviimine Viljandis, mille käigus kaardistataks taristu olemasolevad võimalused ja probleemid ning mõõdetaks sporditurismi mõju linnale.

Kirjeldades võimalusi, kuidas linna kui sporditurismi sihtkohta turundada, peeti oluliseks, et senisest enam toodaks esile looduses asuvaid sportimisvõimalusi, näiteks metsarajad lossimägedes, mida kasutavad küll kohalikud, kuid turistid ei pruugi iseseisvalt üles leida. Nähti vajadust kompaktse infokanali loomiseks, mis kajastaks spetsiifiliselt sporditaristu võimalusi koos tugiteenustega ning pakuti ühe võimalusena, et tuleks rohkem kasutada *online* turundust, kus kaasata persoonilugusid ja spordituristide kogemusi Viljandiga. Samas selgus, et sporditurismiga seotud ettevõtjad ei ole omavalitsusele seni avaldanud soovi, et luua ühist infokandjat.

Turismivaldkonna arendajate arvates peaks turundusega enim tegelema spordiklubid koos teenusepakkujatega, sest nemad tunnevad oma kliente ja saavad suunata info õigetele sihtgruppidele. Nad ei pidanud õigeks Viljandi turundamisel, sealhulgas turismimessidel esindamisel, kajastada linna kui sporditurismi sihtkohta, vaid tuua seda

esile ühe osana tervikust: „Sporti ei saa Viljandi kontekstist välja rebida, see pole õiglane ja okei. Reklaamime Viljandit kui Viljandit, kus on muuhulgas ka tore sporti teha. /.../ 3 vaala: kultuur, sport, loodus. Kui reklaamiks Viljandit kui spordilinna, siis läheks tasakaal paigast ära” (T2).

Spordituristide osakaalu suurendamiseks peeti oluliseks korraldada rohkem rahvusvahelisi ja mitmepäevaseid spordivõistlusi, mida saaks ühilsasa linnas toimuvate kultuurisündmustega, et pakkuda spordituristidele põhjusi linnas pikemalt viibida. Olemasolevaid ühepäevaseid spordisündmuseid soovitati arendada mitmepäevasteks ning näitena toodi Suurjooks ümber Viljandi järve: „Ümberjärvejooks – toob üle Eesti mitutuhat siseturisti jooksma ja käima. Tullakse ka kaugemalt – Baltikumist ja Soomest. Kõva potentsiaali ja sissetallatud rajaga suursündmus, kuhu tuleks jätku- või eelnev asi juurde pookida, et tuhanded inimesed jääksid piirkonda mitmeks päevaks“ (T1).

Intervjuudest selgus, et paljud tugevad spordisündmused on teada pigem oma ala huvilistele ning laiemat kajastus pälvivad vaid üksikud sündmused, eesotsas Suurjooksuga. Ühe ideena toodi välja Suurjooksu korraldusmeeskonna kogemuspõhiste teadmiste kaasamist teiste võistluste arendamisel. Eeskujuks toodi Eestis populaarset triatlonsarja „Ironman“, kus on turundustegevustesse lisaks tipp sportlastele kaasatud teistest valdkondadest tuntud isikuid, kes jagavad meedias oma kogemust, meelitades alaga tegelema ja võistlusel osalema sarnase sportliku tasemega inimesi. Samas toonitati, et korraldajad peavad hoolikalt tundma oma sihtgrupi vajadusi ning tagama erineva tasemega võistlejatele sobivad tingimused, et vältida vigastuste tekkimist ning kindlustada osalejate rahulolu üritusega.

Intervjuust turismiasjalisega selgus, et sageli otsivad spordisündmuste korraldajad linnalt vaid majanduslikku toetust, kuid valdkonna arendamise jaoks oleks oluline senisest enam tähelepanu pöörata kahepoolse koostöö võimalustele. “Kuidas saame koostööd teha?” See meeldib mulle. Kuidas mina sind saan aidata ja kuidas sina mind aidad?” (T1). Selgitati, et suurendamiseks omavalitsuse huvi ja panust valdkonna arendusse ja sündmuste korraldusse on oluline, et spordiasjalised suudaks välja tuua sündmuse positiivse mõju linnale, selle külastatavusele või kuvandile.

Sihtkoha ja spordisündmuste koostöö positiivseks näiteks peeti Rally Estonia't (4), Rakvere Ööjooksu (2) ja Otepää Maailmakarikaetappe (2). Rally Estonia puhul rõhutati ühist kuvandit Lõuna-Eestiga ning asjaolu, et võistlusi filminud helikopteritelt edastati kauneid videokaadreid ümbruskonnast, mis jõudsid üle maailma rallifännide kodudesse. Samas oli ka vastupidiseid arvamusi, kus selgitati, et Rally Estonia tühistamine näitab pigem probleeme koostöös ning ürituse vähest hindamist sihtkoha jaoks.

Intervjuudes selgus, et erinevatel spordialadel toimub palju sündmusi ning omavalitsuse piiratud eelarve tõttu on vaja leida lisatoetajaid, kuid kohalikud ettevõtjad on tihti juba mõnda projekti kaasatud ning seetõttu võib osutuda keeruliseks piisavas koguses toetajate leidmine spordivõistluse korraldamiseks. Samas toodi erasektori panustamist välja positiivse näitena sellest, et suund on võetud kindlatele aladele, mida aidatakse arendada pikemas perspektiivis. „Reeglina on erasektori toetus hädavajalik. Ma pole näinud võistlusi, kus ei ripuks mõni logo – keegi ikka panustab. Ettevõtjatel on üldiselt pikaajaliselt või aastaringsest välja kujunenud meelisalad, keda toetada“ (S1).

Spordisündmuste ja tuntud sportlaste meediakajastust peeti oluliseks võimaluseks sihtkoha turundamiseks ja kuvandi loomiseks, sest spordisündmuste pealtvaatajate ja meedia vahendusel jälgijate arv on suur ning kuna üldiselt on spordipublik emotsionaalne, siis saadud kogemustest ja elamustest räägitakse palju. Kuna teleülekanded jõuavad suure publikuni ning kui kaasatud on võistluspaika tutvustav reklaam, nähti võimalust sihtkohale tuua tähelepanu ja julgustada teisi sündmuskorraldajaid sihtkohta kasutama. Sihtkoha, sündmuskorraldaja ja tippportlase vahel toodi välja olulisimate koostöövõimalustena:

- omavalitsuse ja sündmuskorraldaja koostöö nii sihtkoha kui ürituse turundamisel ja spordituristide meelitamisel (4);
- tuntud sportlaste kaasamine ürituse turundamisel ja kuvandi loomisel (4);
- tuntud sportlase kaasamine sihtkoha turundamisel ja kuvandi loomisel (4).

Spordivaldkonna esindajad pidasid oluliseks senisest enam kaasata tippportlasi Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendus- ja turundustegevustesse. Tippportlaste osalemist võistlusel ja nende nimede kaasamist spordisündmuste reklaamis peeti oluliseks kvaliteedimärgiks ning osalejate meelitamiseks. Selgitati, et linna sportimisvõimaluste

turundamiseks oleks tippportlaste kaasamine nende populaarsuse tõttu oluline võimalus jõuda suure kuulajaskonnani: „Kindlasti on suur jõud oma ala tippude kaasamisel sihtkoha reklaamimisel. Kui Ragnar Klavan ütleb reklaamis, et meil on vägevad võimalused ja kutsub laagrisse, siis sellel on kindlasti suurem jõud kui anonüümsel kutsel, et tulge mängima“ (S1).

Ühe arendusvõimalusena toodi välja, et linna keskkonnas tuleks senisest enam kajastada edukate sportlaste saavutusi, et motiveerida noorsportlasi ja pakkuda lisaväärtust linna külastajatele ja võistluste pealtvaatajatele. Positiivseks eeskujuks tuntud sportlaste, sihtkoha ning kohalike ettevõtjate koostöös peeti Pärnu linna, mille kuvandit on seotud sõudesportlastega. Pärnu ettevõtjad on panustanud sportlaste tegemistesse, spordialasse on toodud investeeringuid ning samas on kujundatud Pärnu linna sportlikku kuvandit.

Sporditaristu arendamisel peeti olulisteks nii tipp- kui harrastusspordi võimaluste arendamist aastaringseks kasurtseks, et vähendada hooajalisust. Toodi välja jõusaali rajamise või uuendamise vajadus järveäärsesse piirkonda või spordihoonesse. Ühe arendusideena toodi välja jäähalli aastaringseks kasutamiseks ümberehitus, et tugevdada talispordihuviliste treeningvõimalusi linnas ning luua paremad võimalused kasvavale hokikogukonnale.

Senisest enam soovitati linna halduses olevate spordirajatiste kasutamist ajal, mil neid ei kasuta kohalik kogukond, et laiendada spordiuristide sisetreeningu võimalusi ning seeläbi tuua ressursse rajatiste majandamiseks. Näitena toodi spordihoone, mis on suvisel koolivaheajal vähe kasutatud. Neljal korral mainiti Viljandisse arendatava spaahotelli vajalikkust nii kogukonnale kui turistidele ning selgitati, et spaa- ja ujumisteenuste arendamine võib aidata vähendada turismi-, sealhulgas sporditurismi hooajalisust, pakkudes alternatiivseid sisetingimusi spordilaagrite korraldamisel ning tuues juurde majutuskohti järveäärsesse piirkonda.

Neljas intervjuus rõhutati veespordi arendamise potentsiaali Viljandis, sealhulgas sõudestaadioni rajamise võimalus Viljandi järvele, mida peeti võimaluseks Viljandit esile tõsta ja eristada. „Viljandit on ju võrreldud väga palju Luzerniga Šveitsis. /.../ See oleks kindlasti lisavõimalus Viljandi linnale. See oleks midagi, milles Viljandi võiks olla üks maailma parimaid“ (S1). Nähti võimalust luua keskus, mis kaasaks ja arendaks

veesportialasid nagu aerutamine, sõudmine, avaveeujumine, veemoto ning aitaks reguleerida järve kasutamise tingimusi kõigi jaoks. Selgitati, et seeläbi saaks linna tuua rahvusvahelise olulisusega veesportdivõistlusi ning spordilaagreid. Eeskujuks toodi Trakai linn, kus võõrustatakse Eesti, Läti, Leedu, Poola, Vene ja Soome sportlaste laagreid, lisaks maailma suurimaid sõudmisvõistlusi nagu Veteranide Maailmameistrivõistlused, Juunioride Maailma- ja Euroopameistrivõistlused.

Intervjuudest turismi- ja spordiasjalistega selgus, et nii Eesti kui Viljandi puhul on sporditurismi arendamiseks head tingimused, kuid olemasolevat potentsiaali ei ole piisavalt ära kasutatud. Viljandi puhul toodi esile mitmeid olulisi eeliseid ja tugevusi, mis teevad linna juba praegu spordituristidele atraktiivseks, kuid samas nenditi, et on ka nõrkuseid, mis vajavad arendamist, et kujundada Viljandist edukat sporditurismi sihtkohta.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Järgnevas peatükis on autor teinud järeldused teooria ja uuringu tulemuste põhjal ning toonud välja ettepanekud Viljandi turismi- ja spordiarendajatele Viljandi linna kui sporditurismi sihtkoha arendamiseks.

Uuringust selgus, et kuigi Viljandis on olulisi eeliseid ja tugevusi sporditurismi arendamiseks, on potentsiaal alakasutatud ja puudub terviklik ja suunatud arendus- ja turundustegevus, millega sihtkohta esile tõsta. Eesti Turismiarenduskavas (Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, 2013, lk 4) on sporditurism sätestatud ühe osana kultuuriturismist, mis on välja toodud ühena viiest olulisimast turismivormist. Sarnane käsitlus selgus ka Viljandi puhul, kus arendamise fookus on kultuuriturismil, mille üheks osaks on sporditurism. Samas nähti, et sporditurismi jääb Viljandis liialt kultuuriturismi varju.

Kuna spordituristide kohta puudub Viljandis statistika, ei ole seega ka ülevaadet sporditurismi tähtsusest Viljandi turismisektoris, spordituristide osakaalust küllastajate hulgas ja mõjust linnale. Lähtuvalt Jeong'i, Kim'i ja Yu (2019, lk 11) ning Hinch'i ja Higham'i käsitlustest (2011, lk 22, 35) on sporditurismi sihtkoha arendamiseks oluline tunda antud turgu ning spordituristi rahulolu sihtkohas pakutavaga, et tagada

korduvkülastuste soov ja ühtsustunne sihtkohaga. Teenuste ja infrastruktuuri arendamise võimalusi ja kasumlikkust aitavad määrata kogutud andmed (Valls, Mota, Franco, 2019, lk 13).

Uuringus toodi välja vajadus spordituristide statistika kogumiseks ning pilootprojekti läbiviimiseks. Autor teeb Jeong'i, Kim'i ja Yu (2019, lk 11) teooria põhjal ettepaneku ühildada pilootprojekt ja spordituristide statistika kogumine, uurides sealjuures spordituristi rahulolu sihtkoha füüsilise keskkonnaga, spordisündmuse kvaliteediga ja saadud kogemusega. Kuna uuringus selgus, et sarnaselt Jeong'i *et al.* (2019, lk 11) teooriaga on Viljandis suur osa püsikliente, kes külastavad linna igal aastal. Seetõttu peab autor oluliseks lähemalt uurida, mis tekib spordituristil Viljandiga seoses ühtekuuluvustunde ja soovi linna korduvkülastada ning teistele soovitada.

Uuringu tulemustest saab järeldada, et turismisektori mõju Viljandi majandusele peetakse võrreldes suurte tööstusharudega väikeseks ning sporditurismi arendamine on seeõttu pigem positiivse sotsiaal-majandusliku efektiga kogukonnale ning turismi- ja spordisektorile. Maailma Turismiorganisatsiooni andmetel (UNWTO, 2016, lk 1, 4) ongi sporditurismi arendamisel sihtkohale pikas perspektiivis majanduslike hüvede kõrval olulisem just positiivne mõju elanikkonna tervisliku eluviisi ja sportlike võimaluste arendamisel, globaalse teadlikkuse ja väärtushinnangute kujundamisel ning sihtkoha kuvandi tugevnemisel. Autor näeb siinkohal ühiseid jooni linna visioonis kirjeldatuga (Viljandi Volikogu, 2018, lk 5, 33), kus rõhutakse aktiivse puhkuse ja tervislike eluviiside populariseerimist ning kultuuri- ja loodusturismi sihtkoha maine kujundamist.

Sihtkoha kuvand võib osutada määravaks faktoriks turismisihtkoha arendamisel ja turundamisel (Saatci, 2020, lk 24, 33). Maailma Turismiorganisatsiooni (UNWTO, 2016, lk 5) andmetel on sporditurismi sihtkoha arendamisel oluline kooskõlastada sihtkoha teiste arengusuundadega, kaasates sealjuures nii sporti, turismi kui kultuuri. Sarnane käsitlus esines ka Viljandi puhul, kus lisaks kultuurisündmustele, ilusale loodusele ja keskkonnale seostatakse Viljandi linnaga ka sportimisvõimalusi ja -sündmusi. On küll võimalik, et spordiga seonduvad märksõnad võisid intervjuudes esile tulla antud uuringu teemast ja küsimustest mõjutatuna, kuid samas võib ka järeldada, et Viljandi kuvandil on juba praegu olulised seosed spordi ja aktiivse eluviisiga.

Seetõttu on ka Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamisel lähtuda Valls'i, Mota ja Franco (2019, lk 16, 17) teooriast, mis rõhutab jätkusuutlike ja keskkonnasõbralike otsuste olulisust kaasaegsete väärtustega ühilduva kuvandi loomiseks. Sihtkohale omaste looduslike tugevuste arendamine on määravaks võimaluseks pakkumaks kvaliteetset teenust ja loomaks seeläbi eelis teiste sihtkohtade ees – tekib asukohapõhine hierarhia (Higham, 2005, lk 7, 8). Arendades Viljandi linna kui turismisihtkohta ning sealjuures ka kui sporditurismi sihtkohta, on oluline lähtuda linna looduslikest eelistest, nagu järve ja reljeefse maastiku olemasolu, seostataks veelgi enam linna tugevat kuvandit looduse ja spordiga.

Toetudes Hinch'i ja Higham'i (2011, lk 98) teooriale, teeb autor teeb ettepaneku, et Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamisel suunataks fookus olemasolevate tugevuste parendamisele ja tingimuste arendamisele, mitte ei raisataks ressursse mitmete uute teenuste rajamisele. On oluline, et Viljandi sporditaristusse investeerimisel lähtutaks sihtkohale omapäraste eeliste tugevdamisest ja nendele spetsialiseerumisest. Seetõttu tuleks arendustegevuses lähtuda Viljandi sporditurismi enim mõjutavatest aladest ja tugevaimatest eestvedajatest. Uuringu tulemustest lähtuvalt on Viljandi puhul nendeks aladeks: jalgpall, tennis ja sõudmine, seejärel jooksmine ja rattasport. Sealjuures tasub arvestada, et linna tugevaimate spordialadega seostuvad mitmed meedias kajastatud edukad sportlased.

Eelnevale infole tuginedes jäeldab autor, et kuna Viljandi kuvandiga on tugevalt seostatud Viljandi järve ning üheks olulisimaks spordialaks peetakse linnas sõudmist, võib järve olemasolu pidada üheks tugevaimaks looduslikuks eeliseks Viljandi puhul. Arvestades sealjuures, et linnaga seonduvad tuntud tippsõudjad, on Higham'i (2005, lk 5) teooria põhjal nende meedias kajastamine oluliseks vahendiks ka sihtkoha turundamisel. Sõudekanali rajamist võib pidada väljatoodud ideedest üheks suurimat investeeringut vajavaks tegevuseks, kuid see oleks võimalus varasemalt mainitud asukoha hierarhia eelise loomiseks.

Autor toob omaltpoolt välja ühe võimalusena Viljandi looduslike ressursside kasutamiseks ning tugeva eestvedajaga koostöö tegemiseks *fatbike* ehk laiarehviliste maastikurataste laenutus- ja giidituuride teenuse arendamist linnas ja selle lähiümbruses.

Eeliseks oleks reljeefne maastik ja tugeva rattaspordi kogukonna olemasolu Viljandi linnas, kelle teadmisi saaks kasutada teenuse väljaarendamisel ja asjahuvilisi kaasata teenuse pakkumisel. Teenust saaksid aastringselt kasutada nii spordituristid kui kogukond. Giiditeenuse kaasamine aitaks tagada teenuse turvalisuse ning loodussõbraliku kasutuse.

Senisest enam on Viljandis vaja välja tuua juhtiv roll Viljandi kui sporditurismi sihtkoha ühtseks arendamiseks ning kuvandi loomiseks. Uuringus erinesid spordi- ja turismiasjaliste arvamused selle osas, kelle jaoks ja kelle eestvedamisel peaks toimuma sporditurismi sihtkoha arendamine. Samuti ilmses asjaolu, et omavalitsuse kaasamiseks on oluline, et spordiarendajad tooksid esile arendustegevuse positiivse mõju linnale. Seetõttu teeb autor ettepaneku Viljandi spordi- ja turismiarendajate ühiseks aruteluks, et tuua välja erinevate osapoolte nägemus sporditurismi arendamise võimalustest ja vajalikkusest. Sealjuures tuleks arvetsada Valls'i, Mota ja Franco (2019, lk 14, 16), UNWTO (2016, lk 4), Cheung'i, Lo, Mak'i ja Fan'i (2017, lk 6) teooriat, mis toob esile sporditurismi arendamise positiivset mõju nii omavalitsusele, selle ettevõtjatele, kogukonnale ja rahvatervisele, taristu arengule ning sihtkoha kuvandile.

Uuringust selgus, et Viljandi kuvandiga seostati enim meedias kajastatud tippportlasi, kes esindavad spordialasid, mis ühtlasi on Viljandi kuvandiga enim seostatud ning linna sporditurismi enim mõjutavad. Siinkohal saab teha järeldusi antud spordialade populaarsusest linnas tänu spordiklubide tugevale tööle sportlastega, kuid samas saab ka järeldada, et tuntud sportlaste olemasolu ja saavutused võivad mõjutada spordialade populaarsust ja arengut sihtkohas. Samas andis uuringu tulemus aimu asjaolust, et tuntud sportlased seostuvad sihtkohaga enim kui on ise kaasatud arendustegevustesse kohalikus spordiklubis.

Kuigi Viljandis on olemas tugeva kuvandiga spordialad, edulood kuulsatest sportlastest ning pikkade traditsioonidega tuntud spordivõistlused, ei kasutata neid oluliselt sihtkoha turundustegevustes. Kuna senisest enam soovitati kasutada *online* turunduskanaleid, on lähtuvalt Jalivand'i (2017, lk 159) käsitlusest üheks võimaluseks seeläbi kajastada sportlaste edulugusid ja kogemusi Viljandiga, kaasates suust-suhu turunduse usaldusväärust. Kuna turundustegevust peeti uuringus oluliseks just harrastussportlaste

ja passiivsete sporditurstide meelitamisel, oleks tippsportlaste kajastamine Higham'i (2005, lk 5) ja Jeong *et al.* (2019, lk 11) järgi oluline, et luua sündmusele ja sihtkohale usaldusväärsemat kuvandit ja tuua rohkem tähelepanu.

Kuna tuntud sportlastest ja spordimeeskondadest on kujunenud turismiatraktsioonid, mis aitavad turundada sihtkohta, kujundada selle kuvandit ning meelitada turiste (Higham, 2005, lk 5), on üheks võimaluseks Viljandiga seotud spordikuulsuste ja -edulugude ekspositsiooni arendamine. Gibson'i (2006, lk 13, 51) teooria järgi on spordiajaloo või -kuulsustega seotud atraktsioonid, isiklikud mälestused või ühtekuuluvustunne sihtkohtaga oluliseks võimaluseks nostalgiaturistide meelitamisel. Arvestades, et Viljandi järve äärde on rajatud mälestustahvlid Suurjooks ümber Viljandi järve võitjatele ja Pärnakivi mälestusmonument, peab autor üheks võimaluseks ekspositsioon rajada järveääresse piirkonda, kuhu on ühtlasi koondunud sporditaristu, mis seostub linna olulisimate spordiklubide ja kuulsate tippsportlastega.

Spordisündmuste arendamisel peeti eeskujuks Rally Estonia ühtset kuvandiloomist Lõuna-Eesti piirkonnaga. Viljandi linna kuvandit seostati tugevalt jooksuvõistlusega Suurjooks ümber Viljandi järve. Samas võib uuringu tulemustest järeldada, et paljud sporditurismi seisukohast olulised spordisündmused ei pruugi kajastuda Viljandi kuvandis. Autor teeb Gibson'i (2006, lk 87, 97) teooria põhjal ettepaneku, et Viljandi kui sporditurismi sihtkoha kuvandi loomisel kaasataks senisest enam olulisi sporditurismi mõjutavaid spordisündmusi, sealjuures on võimalik turundustegevustes lähtuda ja ühisturundusest, sihtkoha kuvandile lisaväärtuse loomisest või kaasates sündmust ühe sihtkoha kuvandi tunnuseks.

Selgus, et sarnaselt Eesti turismiarenduskavas väljatoodule (2013, lk 19) on Viljandis senisest enam vaja korraldada rahvusvahelisi ja mitmepäevaseid spordisündmusi, et tuua juurde spordituriste ja pikendada nende reisi kestust. Seetõttu tuleks ka olemasolevaid populaarseid ja tugevate traditsioonidega ühepäevaseid spordisündmusi arendada selliselt, et suur hulk osalejaid jääksid Viljandisse ööbima. Heere'i, Todd'i ja Mihalik'i teooriast (2020, lk 147, 152, 153) lähtuvalt tuleb korraldustegevuses kooskõlastada erinevate osapoolte soovitud tulemused ja mõjud sihtkohale. Sealjuures on oluline, et

kaasata võimalikult suurt toetajaskonda, kellegaa loodaks ühtne visioon ning lähtutaks kogukonnale olulistest väärtustest (Kolotouchkina, 2018, lk 45, 52, 53).

Ühe võimalusena soovitati Viljandi spordisündmuste arendamisel kaasata edukate spordivõistluste korraldajate teadmisi nii kvaliteeditingimuste kui turunduse arendamiseks. Uuringu tulemused kattusid Valls'i, Mota ja Franco (2019, lk 15) teooriaga, mille põhjal on kasvava konkurentsi tõttu spordituristide meelitamiseks üha olulisemaks kujunenud spordisündmuste kõrge kvaliteet ja professionaalide kaasamise vajadus korraldusmeeskonnas. Lähtuvalt Jeong'i *et al.* (2019, lk 11) teoriast teeb autor ettepaneku Viljandi spordisündmuste korraldamisel kaasata seotud valdkondade üliõpilasi.

Tuginedes intervjuude käigus kogutud infole saab järeldada, et Viljandi linnas on tugevalt juurdunud kultuuriturism, mille üheks osaks peetakse sporditurismi. Kuna Viljandil on potentsiaal sporditurismi kui ühe turismisihtkoha suuna arendamiseks, saaks Viljandit esile tõsta lähtuvalt selle looduslikest eelistest ning arendades olemasolevaid tugevaid spordialasid ja -sündmusi.

KOKKUVÕTE

Aktiivne ja tervislik eluviis on muutumas ühiskonnas üha populaarsemaks ning järjest rohkem inimesi reisib spordiga seotud eesmärkidel. Arendamiseks sporditurismi sihtkohta on oluline tunda antud turu ja sihtgruppide ootusi ning vajadusi, et pakkuda kvaliteetset teenust ning suurendada korduvkülastusi. Spordisündmused haaravad järjest rohkem huvilisi ning segunemas on tipp- ja harrastussportlastele mõeldud võistlused. Edukate sportlaste kajastamine meedias ning kvaliteetsed ja tugevate traditsioonidega spordisündmused on muutunud olulisteks vahenditeks sihtkoha turundamisel ja kuvandi loomisel.

Suurte spordisündmuste korraldamine ja spordituristide arvu suurenemine elavdab sihtkoha turismi ja majandust ning toob investeringuid taristu arendamisesse. Seeläbi avaldub positiivne mõju ka kogukonna arengule, ühtsustunde loomisele ja sportlike eluviiside populariseerimisele. Spordituristide reisimise eesmärgist lähtuvalt erinevad ootused sihtkohale, kuid olulisimateks valikukriteeriumiteks on turismi- ja sporditaristu olemasolu ja kompaktsus ning mitmekesised treeningtingimused. Sporditurismi arendamisel ja taristu rajamisel on oluline jälgida loodussäästvaid põhimõtteid ja lähtuda sihtkoha looduslikest eripäradest. Tugeva kuvandi loomiseks on oluline arendada konkreetsele piirkonnale omaseid teenuseid ja tuua seeläbi esile sihtkoha tugevusi, mis on eriti oluliseks väikeste sihtkohtade puhul, mis jäävad tõmbekeskustest eemale.

Autor koostas ülevaate Viljandi turismi- ja sporditurismi hetkeolukorrast, tuues välja, et linna visiooni järgi keskendutakse kultuuriturismi arendamisele. Samas selgus, et oluliseks peetakse ka aktiivse puhkuse ja tervislike eluviiside harrastamiseks ja tippspordiga tegelemiseks vajalike tingimuste loomist ning seeläbi luuakse tingimused ka sporditurismi arendamiseks. Lisaks olulistele kultuurisündmustele nagu Viljandi Pärimusmuusika Festival ja Hansapäevad korraldatakse linnas tugevate traditsioonidega

populaarseid spordisündmusi nagu Suurjooks ümber Viljandi järve ja Mulgi Rattamaraton.

Autor viis läbi intervjuud seitsme spordi- ja turismiasjalistega, et selgitada välja Viljandi sporditurismi hetkeolukord ning arendusvõimalused. Valimi moodustamisel lähtus autor valdkonna arendajate pädevusest ning kogemusest nii turismi- kui spordivaldkonna arendamisel. Ühe intervjuu pidi autor vestluse asemel läbi viima e-kirja teel, sest lõputöö kirjutamise ajal kehtestati riigis eriolukord. Uuringu küsimused koostati tuginedes teooria osas kajastatule.

Intervjuudest selgus, et Viljandit külastavatest spordituristidest on suur roll siseturistidel, kes on linna tulnud selleks, et aktiivselt osa võtta spordilaagrist või -võistlusest. Viljandi spordituristide seas on palju korduvkülastajaid ning Viljandit peeti olemasolevate tugevuste põhjal spordituristidele atraktiivseks. Samas selgus, Viljandi linnas on sporditurismi sihtkoha arendamiseks küll olulisi eeldusi, kuid linna eelised ja potentsiaal on alakasutatud ja oluline oleks linna kui sporditurismi sihtkoha terviklik arendamine ja suunamine.

Viljandi kui sporditurismi sihtkoha kuvandit on loonud traditsioonilised spordisündmused ja entusiastlikud spordivaldkonna eestvedajad. Väikelinnale omaselt peeti Viljandi kui sporditurismi sihtkoha tugevuseks majutus- ja sporditaristu kompaktsust, lisaks varieeruvaid treeningvõimalusi. Samuti on Viljandis omapäraseid loodustingimused, mis loovad võimalused nii aktiivseks puhkuseks kui ka harrastus- ja tipptasemel spordiga tegelemiseks. Linnas on mitmeid populaarseid spordisündmusi, kuid paljud neist on ühepäevased ning seetõttu peetakse oluliseks just rahvusvaheliste ja mitmepäevaste sündmuste korraldamist. Senisest enam on vaja terviklikku ja suunatud arendustegevust, et tõsta esile linnale omapäraseid eeliseid ja meelitada linna rohkem spordituriste ka madalhooajal.

Oluliseks võimaluseks sporditurismi arendamisel ja hooajalisuse vähendamisel on Viljandi järveäärde rajatava spaahotelli teenuste arendamisel arvestada ühe sihtgrupina spordituriste ja nende vajadusi. Rajades spaahotelli veekeskus koos jõusaaliga on võimalik suurendada sisetingimustes treenimise võimalusi ning meelitada spordituriste ka madalhooajal. Sporditaristu arendamisel on oluline esile tuua Viljandi tugevused – järv

ja mitmekesine maastik ning lähtuda sealjuures olemasolevatest tugevatest spordialadest: jalgpall, tennis, sõudmine, jooksmine ja rattasport. Üheks oluliseks arendusvõimaluseks on veespordi arendamine, mis aitaks Viljandit kui sporditurismi sihtkohta esile tõsta, lähtudes olemasolevatest eelistest. Viljandi ja selle spordisündmuste turundamiseks ja kuvandi tugevdamiseks saab kaasata linnaga seotud tippspordlasi, et tuua suuremat tähelepanu, usaldusväärset ning meelitada seega ka rohkem spordituriste. Seeläbi saab avaldada suuremat mõju Viljandi turismimajandusele ning vähendada turismi, sealhulgas sporditurismi hooajalisust.

Autor tõi välja soovitusel ja ettepanekud turismi- ja sporditurismiasjalistele Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamiseks ja täitis seega tööle seatud eesmärgi. Antud uuringu tulemused võivad huvi pakkuda nii linna arendajatele, kogukonnale kui spordihuvilistele. Autor peab antud tööle oluliseks edasiarenduseks viia läbi uuring, mis kajataks spordituristide statistikat, selgitamaks välja spordituristide osakaal linna külastavate turistide seas. Samuti peab autor oluliseks uurida spordituristide rahulolu Viljandis kogetuga, kaardistamaks olulisemad kitsaskohad ning võimalused teenuste parendamiseks.

Autor tänab kõiki lõputöö valmimisse kaasatud isikuid nende panuse eest, sealhulgas kõiki intervjueritavaid ning töö juhendajat.

VIIDATUD ALLIKAD

- Cheung, S. Y., Lo, R. K., Mak, J. Y., Fan, J. (2017). Destination Image and Sports Tourists' Consumption Patterns of Major Sports Events. *Journal of Multidisciplinary Research*, Vol. 9(3), 5–15. Retrieved from <https://bit.ly/2Vcvwze>
- Chirilă, D., Chirilă, M., Sîrbulescu C. (2018). Study Regarding Manifestation Forms of Sustainable Tourism. *Animal Science and Biotechnologies*, Vol 51(1), 191–198. Retrieved from <https://bit.ly/2zejRqT>
- Eesti spordi biograafiline leksikon. (s.a.) Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutus. Loetud aadressil <https://www.esbl.ee/?ac=paringvorm>
- Eesti Spordikongress. (2014). *Ettepanekud „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks*. Loetud aadressil: http://www.spordiregister.ee/arengustrateegia/storage/Ettepanekud_Eesti_spordipoliitika_koostamiseks.pdf
- Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030. (2015). *Riigi Teataja III*, 20.02.2015, 2. Loetud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/320022015002>
- Eesti Spordiregister (s.a.) Statistika. Loetud aadressil <https://www.spordiregister.ee/et/statistika?module=eh>
- Eesti spordiregister. (s.a.) *Spordiobjektide nimekiri*. Loetud aadressil https://www.spordiregister.ee/et/ehitis/list?submit=query&order=rajatisnimi.asc&nimi=&maakond_id=12&kov_id=154&spordiala_id=&objektliik_id=0
- Gammon, S., Robinson, T. (2003). *Sport and Tourism: A Conceptual Framework*. *Journal of Sport Tourism*. Vol 8(1), 21–26. <https://doi.org/10.1080/14775080306236>
- Gao, F., Heere, B., Todd, S., Mihalik, B. (2020). The Initial Intentions for Social Leveraging of a Mega Sport Event Among Stakeholders of a Newly Formed

- Interorganizational Relationship. *Journal of Sport Management*. Vol 34(2), 147–160. doi: 10.1123/jsm.2018-0026
- Gibson, H., (Editor). (2006). *Sport Tourism. Concepts and Theories*. London: Routledge.
- Higham J. (editor). (2005). *Sport tourism destinations. Issues, opportunities and analysis*. Amsterdam: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Hinch, T., Higham, J. (2004). *Sport Tourism Development. Aspects of Tourism: 13*. Bristol: Channel View Publications. Retrieved from https://books.google.ee/books?id=FU1dIQ64yoEC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Hinch, T., Higham, J. (2011). *Sport Tourism Development. (2nd ed.,) Aspects of Tourism*. Bristol: Channel View Publications.
- Jalilvand, M.,-C. (2017). Word-of-mouth vs. mass media: their contributions to destination image formation. *Anatolia. An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, Vol. 28(2), 151–162. doi: 10.1080/13032917.2016.1270840
- Jeong, Y., Kim, S.-K., Yu, J.-G. (2019). Determinants of Behavioral Intentions in the Context of Sport Tourism with the Aim of Sustaining Sporting Destinations. *Sustainability*, Vol. 11(11), 1-15. <https://doi.org/10.3390/su11113073>
- Kim, Y. H. (2013). An Assessment of Sport Event Tourists' Motivation with a Framework: A Case Study at a Southeast Conference Football Game. *Journal of Tourism Research and Hospitality*, Vol. 2(2), 2–7. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/c53e/b7cfed98c5bd1012c7636b1401816714d0c9.pdf>
- King, N., Horrocks, C. (2010). *Interviews in Qualitative Research*. Retrieved from <https://bit.ly/2PhlmcO>
- Kolotouchkina, O. (2018). Engaging citizens in sports mega-events: the participatory strategic approach of Tokyo 2020 Olympics. *Communication & Society*, Vol. 31(3). 45–58. doi: 10.15581/003.31.4.45-58
- Lo, M.-C., Mohamad, A.-A., Chin, C.-H., Ramayah, T. (2017). The Impact of Natural Resources, Cultural Heritage, and Special Events on Tourism Destination Competitiveness: The Moderating Role of Community Support. *International*

- Journal of Business and Society*, Vol. 18(4). 763–774. Retrieved from <http://www.ijbs.unimas.my/images/repository/pdf/Vol18-s4-paper14.pdf>
- Luhrman, D. (2000). IOC and WTO Strengthen Links Between Sport and Tourism. Retrieved from <https://www.hospitalitynet.org/news/4004914.html>
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. (2013). *Eesti riiklik turismiarenduskava 2014–2020*. Loetud aadressil <https://bit.ly/3bSGGxO>
- Mann, S. (2016). *The Research Interview. Reflective Practice and Reflexivity in Research Process*. Retrieved from <https://bit.ly/2HII899>
- Maruster, L., Gjisenberg, M. J. (2012). *Qualitative Research Methods*. Retrieved from <https://bit.ly/3bRCNdD>
- Noore Tantsu Festival. Notafe. (s.a.). Loetud aadressil http://notafe.ee/notafe_2020
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods (3rd ed.)*. California: Sage Publications, Inc.
- Perić, M. (2010). Sports Tourism and System of Experiences. *Tourism and Hospitality Management*. Vol 16(2), 197–206. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/256020138_Sports_Tourism_and_System_of_Experiences
- Puhka Eestis. (s.a.). Viljandi. Loetud aadressil <https://www.puhkaeestis.ee/et/ponevad-paigad/louna-eesti/viljandi>
- Saatci, G. (2020). The Role of Local Festivals from The Brochure Layout Perspectives in Creating a Destination Image: A Content Analysis Research. *Journal of Yasar University*. Vol. 15(57), 24–37. Retrieved from <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=de693bd3-5cfa-4a6d-b6eb-6044b875776f%40sessionmgr101>
- Suurmägi, M. (2020, 5. jaanuar). Olümpiakomitee kuulutas tenniseklubi maakonna parimaks. *Sakala*. Loetud aadressil <https://sakala.postimees.ee/6864742/olümpiakomitee-kuulutas-tenniseklubi-maakonna-parimaks>
- Swaddling, J. (1999). *The Ancient Olympic Games (2nd ed.)*. Retrieved from <https://bit.ly/2qYDY81>
- UNWTO. (2016). *UNWTO International Conference on Tourism and Sports*. Vietnam: UNWTO. Retrieved from https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/imported_images/45930/technical_note_8.pdf

- Valls, J. F., Mota, L., & Franco, M. (2019). Sport tourism and destination planning. *Journal Motricidade*. Vol. 15(2), 13–18. <https://doi.org/10.6063/motricidade.18360>
- Vieira, D. P., Hoffmann, V. E., Alberton, A. (2018). Public investment, competitiveness and development: a study into Brazilian tourism destinations. *Brazilian Journal of Public Administration*. Vol, 52(5). 899-917. <http://dx.doi.org/10.1590/0034-7612174959>
- Viljandi Linnavalitsus. Sport ja laagrid. (s.a.). Loetud aadressil <https://visitviljandi.ee/et/sport>
- Viljandi Linnavolikogu. (2018). *Viljandi linna arengukava 2018–2023*. Loetud aadressil https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/4070/9201/8016/Vm23_lisa.pdf#
- Viljandi Spordikeskus. (2018). *Arengukava 2018–2020*. Loetud aadressil https://www.viljandispordikeskus.ee/wp-content/uploads/Spordikeskuse_arengukava_2018–2020.pdf
- Viljandimaa Spordiliit. (s.a.). *Viljandimaa Spordiliidu arengukava 2015–2020*. Loetud aadressil <https://spordiliit.viljandimaa.ee/est/arengukava>
- Viljandi tähtsündmused. (s.a.) Loetud aadressil <https://visitviljandi.ee/et/kulaline>
- Weed, M. (2006). Sports Tourism and the Development of Sports Events. Retrieved from <https://idrottsforum.org/articles/weed/weed061213.pdf>
- World Tourism Organization. (2019). UNWTO Tourism Definitions. Retrieved from <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420858>

LISAD

Lisa 1. Viljandi sporditaristu

Nr.	Nimi	Võimalused	Asukoht
1.	Spordihoone	<ul style="list-style-type: none"> • spordisaalid 33x44 m ja 18x36 m • tribüün 800 pealtvaatajale • maadlusaal 8x16 m • judosaal • võimlemissaal • jõusaal • rattabaas 	Vaksali 4
2.	Paalalinna Viilhall	<ul style="list-style-type: none"> • kergejõustikusaal 24x60 m • käsipalli-, tennise-, võrkpalliväljak • 6 jooksurada 50 m • teivas-, kõrgus-, kaugushüpe • odavise • kuulitõuge • jõunurk 	Paala tee 46
3.	Paalalinna kooli sportimisvõimalused	<ul style="list-style-type: none"> • staadion • spordi- ja sportmängude väljakud 	
4.	Paalalinna heiteväljak	<ul style="list-style-type: none"> • kettaheide • vasaraheide • kuulitõuge 	Paala tee 50a
5.	Viljandi Kesklinna kooli võimla	<ul style="list-style-type: none"> • spordisaal 24 x 42 m • tribüün 300 pealtvaatajale 	Uueveski tee 1
6.	Linnastaadion	<ul style="list-style-type: none"> • 6 rajaga jooksuring 400 m • 8 rada 100 m • kaugus-, teivas-, kõrgushüpe • kuulitõuge • kettaheide • odavise • jalgpalli muruväljak 68x104 m • tribüün 1000 pealtvaatajale 	Ranna pst. 1
7.	Sõudebaas ja sõudeelling	<ul style="list-style-type: none"> • jõusaal • võistlusrada 500/1000/2000 m 	Ranna pst 11/13
8.	Viljandi järve rannaala	<ul style="list-style-type: none"> • 5 liivaväljakut (rannatennis, -võrkpall) • mänguväljak "0-100" • rannakäsipalli- ja rannajalgpalliala • petangi plats 10 väljakug • 6 rajaga väliujula 50 m • hüppetorn 3 m ja 6 m • paadisillad • sõudepaatide laenus • murukattega väljak 60 x 60 	Viljandi järve rand

Lisa 1 järg

Nr.	Nimi	Võimalused	Asukoht
9.	Ranna korvpalliväljak	<ul style="list-style-type: none"> • laudpõrandaga välisväljak • tribüün 300 pealtvaatajale 	Ranna pst 5
10.	Jalgpalli harjutusväljak	<ul style="list-style-type: none"> • 69 x 100 m valgustatud jalgpalli kunstmuruväljak • tribüün 200 pealtvaatajale 	Ranna pst 7
11.	Aerutamisbaas	<ul style="list-style-type: none"> • võistlusrajad 200/500/1000/2000 m 	Riia mnt 93c
12.	Viljandi järve tervisereada	<ul style="list-style-type: none"> • 4 m lai, 12 km pikkune rada 	Järve ümbrus
13.	Valuoja org	<ul style="list-style-type: none"> • 1,5km terviserada (talvel suusarada) • parkuuriväljak • kiiking • mänguväljak 	Valuoja org
14.	Viljandi tennisekeskus	<ul style="list-style-type: none"> • 2 siseväljakut • 6 saviliivakattega välisväljakut • multifunktsionaalne palliväljak 	Vaksali 4a, Ranna pst 3
15.	Rannahall	<ul style="list-style-type: none"> • rannatennise- ja volle siseliivaväljak 	
16.	MyFitness Viljandi jõusaal	<ul style="list-style-type: none"> • jõusaal • 3 aeroobikasaali • poksisaal 	Männimäe tee 4
17.	Leola jõusaal	<ul style="list-style-type: none"> • jõusaal 	
18.	Viljandi jäähall	<ul style="list-style-type: none"> • jääväljak 	Puidu 8
19.	Viljandi Talvepark	<ul style="list-style-type: none"> • mäesuusa- ja lumelauarada 	Huntauugu
20.	Männimäe Külalistemaja	<ul style="list-style-type: none"> • bowling • piljard • rannavolle • tenniseväljak 	Riia mnt 54e
21.	Rotary disc-golf park	<ul style="list-style-type: none"> • disc-golf 	Huntauugu
22.	Paala järve terviserada	<ul style="list-style-type: none"> • kergliiklustee 1,5km 	Paala järv
23.	Sammuli Puhkeküla	<ul style="list-style-type: none"> • 2 kõvakattega tenniseväljakut • rannavõrkpalliväljak • korvpalliväljak asfaltkattega 	Sammuli Puhkeküla
24.	Jakobsoni kool	<ul style="list-style-type: none"> • staadion • ujula • multifunktsionaalne palliväljak 	
25.	Kaare kool	<ul style="list-style-type: none"> • staadion • võimla 	
26.	Ekstreemspordihall	<ul style="list-style-type: none"> • ekstreemspordi sisetingimused 	Hariduse 12a
27.	Ekstreemspordiväljak	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstreemspordi välistingimused 	Männimäe
28.	Pumptrack rada	<ul style="list-style-type: none"> • 200m, 9 hüpet/kurvi, 38 lainet 	Lastepark

Allikad: Viljandi Spordikeskus, 2018; Eesti spordiregister, (s.a.).

Lisa 2. Intervjuu küsimused spordivaldkonna esindajatele

Teema	Nr	Küsimused
Sporditurism ja selle mõju sihtkohale	1	Millised on olulisimad sporditurismi sihtkoha valikukriteeriumid?
	2	Kuidas erinevad tipp- ja harrastussportlase ootused ja vajadused?
	3	Millised tegurid mõjutavad sporditurismi/ spordisündmuste arendamist?
	4	Millised ohud on sporditurismi sihtkoha arendamisel/spordisündmuse korraldamisel?
	5	Kuidas mõjutab spordisündmuste kajastamine meedias sihtkoha tuntust?
Sporditurism Eestis	6	Kui oluliseks turismivaldkonnaks peate Eestis sporditurismi?
	7	Milliseid sporditurismi sihtkohti/spordisündmusi peate Eestis eeskujuks ja miks?
Sporditurismi hetkeolukord Viljandis	8	Millised märksõnad seostuvad enim Viljandi kui turismisihtkohaga?
	9	Kas peate Viljandit atraktiivseks sporditurismi sihtkohaks?
	10	Millised on Viljandi kui sporditurismi sihtkoha tugevused?
	11	Millised on Viljandi kui sporditurismi sihtkoha nõrkused?
	12	Millised spordituristid Viljandit külastavad?
	13	Millised spordialad seostuvad Viljandi kuvandiga?
	14	Millised on Viljandi olulisimad spordisündmused?
	15	Kas Viljandi linna kuvandiga seostub mõni tuntud sportlane?
16	Millist koostööd tehakse Viljandis sporditurismi arendamiseks?	
Sporditurismi sihtkoha arendamise vajalikkus ja võimalused Viljandis	17	Kas Viljandit peaks arendama sporditurismi sihtkohana ja miks?
	18	Milliseid võimalusi näete, et Viljandit kui sporditurismi sihtkohta arendada?
	19	Kelle jaoks on oluline sporditurismi sihtkoha arendamine?
	20	Kelle ülesanne peaks Viljandi kui sporditurismi sihtkoha arendamine?
	21	Kuidas reklaamida Viljandit kui sporditurismi sihtkohta?
21	Kui oluliseks peate koostööd ja ühist turundustegevust sihtkoha, spordisündmuste ja sportlaste vahel ja miks?	

Lisa 3. Intervjuu küsimused turismivaldkonna esindajatele

Teema	Nr	Küsimused
Sporditurism ja selle mõju sihtkohale	1	Millistele kriteeriumitele peab vastama sporditurismi sihtkoht (teenused, tingimused)?
	2	Millised trendid või tegurid mõjutavad sporditurismi sihtkoha arendamist?
	3	Kuidas mõjutab sihtkohta sealsete spordisündmuste meediakajastus?
	4	Kuidas erinevad spordituristi ootused ja vajadused tavaturistide omadest?
	5	Millised ohud kaasnevad sporditurismi sihtkoha arendamisel ja spordisündmuste korraldamisel?
Sporditurism Eestis	6	Kas sporditurism on oluline turismivaldkond Eestis? (miks?)
	7	Kas oskate eeskujuks tuua edukat sporditurismi sihtkohta või -sündmust Eestis?
Sporditurismi hetkeolukord Viljandis	8	Millised märksõnad seostuvad Viljandi kui turismisihtkoha kuvandiga?
	10	Millised spordituristid Viljandit külastavad?
	11	Millised spordisündmused/spordialad toovad linna enim spordituriste?
	12	Millised spordialad/sündmused/ sportlased seostuvad enim Viljandi kuvandiga?
	13	Millised on Viljandi tugevused/nõrkused sporditurismi sihtkohana?
	14	Millist koostööd tehakse linna sporditurismi ja -sündmuste turundamisel ja arendamisel?
Sporditurismi sihtkoha arendamise vajalikkus ja võimalused Viljandis	15	Milline mõju oleks sporditurismi kui sihtkoha arendamise Viljandi linnale?
	16	Kelle jaoks on sporditurismi arendamine Viljandis oluline?
	17	Milliseid arendusvõimalusi näete, et Viljandi võiks olla edukas sporditurismi sihtkoht?
	18	Kelle ülesanne peaks olema sporditurismi sihtkoha arendamine?
	19	Kuidas Viljandit reklaamida kui sporditurismi sihtkohta?
	20	Kes on Viljandile kui sporditurismi sihtkohale konkurendiks?

SUMMARY

DEVELOPING SPORTS TOURISM DESTINATION ON THE EXAMPLE OF VILJANDI

Lisanna Soone

Maintaining health and active lifestyle is becoming more important. Sports tourism has become a mass phenomenon. As travelling due to sports is rapidly growing it is considered one of the most important drivers of destination's economic development. (Valls, Mota & Franco, 2019) Although developing sports tourism has positive economical impacts of the destination, the social aspects and positive effects on the destination and its image are even more important (UNWTO, 2016). Destination planners are using sporting events in order to develop a strong image for the destination (Gibson, 2006).

The number of people who actively take part in sports is increasing. Based on the statistics (Eesti Spordiregister, *n.d.*) the number of amateur athletes in Estonia has increased from 130 839 to 185 746 in the last 8 years. Sports tourism is developed as a part of culture tourism in Estonia and is mainly focused on international sporting events that bring participants from different countries. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013). Based on the strategic planning of Viljandi (Viljandi Volikogu, 2018) the main focus is on cultural tourism. There is no real strategy for sports tourism planning, as the main focus is on creating possibilities and infrastructure for elite athletes as well as local amateurs. As a small town Viljandi needs to distinguish from other destinations and develop new ways to attract more tourists and therefore increase the number of visitors in low season.

The issue of this paper is to find out how to develop a sports tourism destination. The aim of this thesis is to provide recommendations to tourism and sports stakeholders in Viljandi on how to develop Viljandi as a sports tourism destination. The research question is what are the strengths and weaknesses of Viljandi as a sports tourism destination?

Author conducted 7 interviews to find out the current state of sports tourism in Viljandi. The selection of interviewees was based on finding the most informed tourism and sports developers in Viljandi. Stakeholders of tourism, sport tourism and a professional athlete were interviewed in February 2020. One interview was conducted in April 2020, via e-mail, due to the regulations that were implemented because of a virus spread that broke out while writing this paper.

Questions for the interviews were mostly based on the theory of Valls, Mota, Franco, Hinch, Higham, Gibson, Jeong, Kim & Yu and Cheung Lo, Mak & Fan. The author divided the questions into four groups. In the first part the author asked about sports tourism in general and then moved to the conditions of sports tourism in Estonia. The last two parts concentrated on sports tourism planning in Viljandi, including the image of the town and the strengths and weaknesses of Viljandi as a sports tourism destination. Also, the author wanted to know which sports tourists visit Viljandi the most and what are the opportunities to further develop Viljandi as a sports tourism destination.

In order to develop a sports tourism destination it is important to understand the needs of sports tourists and the aspects of choosing the destination. Gibson (2006) has divided sports tourism based on the reasons for travelling: active participation, nostalgic reasons and sports events. Higham (2005) on the other hand divides the sports tourism markets by sports tourist's commercial or non-commercial reasons for travelling. Valls, Mota and Franco (2019) bring out sustainability and authenticity as the main key words when it comes to sports tourism destination planning and development especially for smaller destinations to distinguish themselves from others.

Hinch and Higham (2011) also suggest that while developing a smaller sports tourism destination it is important to focus on its existing strengths and advantages rather than expanding the variety of different opportunities. This way it is possible to offer sports tourists high quality services and make the destination stand out from bigger ones by

attracting more visitors with a specific interest. Jeong, Kim & Yu (2019) point out that event quality and tourist satisfaction have an important influence on developing destination attachment and behavioral intentions.

As it turned out Viljandi is considered an attractive sports tourism destination and sports tourists visit the town mostly to actively participate in a sports camp or competition. A lot of recurrent visits were pointed out, suggesting that mainly football, rowing, tennis attract sports tourists. Traditional and high-quality sporting events and enthusiastic sports planners were considered most important strengths of Viljandi. Also compact infrastructure for sports and tourism and variable training conditions, including natural resources, such as Lake Viljandi and diverse landscape, were considered an advantage for the town.

At the same time it appeared that the advantages have not been entirely used as the destination's development is concentrated on cultural tourism. Sports tourism in Viljandi needs to be developed in a mutual understanding, support and cooperation between destination, sport and tourism stakeholders. It was pointed out that some of the most important sporting events last for one day and therefore do not have a big impact on tourism. Sports tourists mainly visit the town during summer period and due to lack of high-quality indoor training possibilities some sports depend on weather.

Considering the fact that the image of Viljandi is related to nature, culture and sports, it is important that developers consider all three aspects. Infrastructure planning should concentrate on developing existing natural advantages and most important sports to distinguish Viljandi as a destination in an authentic way. One possibility is to develop watersports on Lake Viljandi. In order to attract more sports tourists to visit Viljandi it is necessary to host international sporting events that engage tourists over an extended period of time. Famous athletes should be more involved into destination and event marketing and planning in order to attract more sports tourists and therefore more visitors.

The author accomplished the aim by giving recommendations for Viljandi's tourism and sports planners. Author recommends to make a further survey in order to gather the statistics of sports tourists that also include the participator's feedback on sporting events in Viljandi.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Lisanna Soone

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Sporditurismi sihtkoha arendamine Viljandi linna näitel“, mille juhendaja on Tatjana Koor, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsenti andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktides tulenevaid seadusi.

Lisanna Soone

20.05.2020